

A felsőházak és szenátusok.

II.

Allamférfiak véleménye.

A politikai tudomány egyik főigazsága az, hogy nem lehet oly kormányformát készíteni, mely elfogadható volna minden nemzet által. Az ország geográfiai fekvése, a nemzet multja, történelme, szokásai és életmódja, mind oly tényezők, melyek különbözők és a melyek nagy mértékben befolyásolják a nemzet politikai alkotmányát. De ez a kétségtelen igazság még se zárja ki azt, hogy idegen nemzetek alkotmányát ne tanulmányozzuk, nem azért, hogy azokat itthon egész terjedelmükben meghonosítsuk, — hanem minthogy a népek alkotmányai között bizonyos analógia észlelhető — a józan politika paranesszava, hogy ültessük át azokat az intézményeket, melyek előnyösen használhatók, óvakodjunk azonban oly intézmény meghonosításától, melynek nemzetünk politikai talaja nem kedvez. És épen ez a szempont vezérelt bennünket, a midőn előző cikkünkben ismertettük az európai felsőházak alkotmányát és ugyancsak e szempont által vezéreltetünk most, a midőn ismertetni fogjuk az európai gondolkodók és államférfiak nézetét, a felsőházat illetőleg.

Mielőtt azonban a kérdés tárgyalásába bocsátkoznánk, meg kell jegyeznünk, hogy a civilizált világ nem ismer régibb felsőházakat, mint az angolt és a magyarországit. Az alkotmányok változásával a felsőházak mindenütt újjá lettek szervezve, míg a magyar főrendiház sértetlenül maradt meg minden jogainak teljes élvezeté-

ben úgy 1848-ban mint ezután. Igaz ugyan, hogy a főrendiház reformálását már hosszabb idő óta sürgették, így már az 1832–36-iki országgyűlésen, a midőn a rendek és főrendek közötti nézeteltérés mindennapos és oly nagy mértékű volt, hogy a tárgyalások menetét tetemesen lazította. Már ekkor voltak egyes befolyásos politikusok, a kik a főrendiház reformálá-

a főrendiház reformálása — bár azzal a politikai körök tüzetesebben csak néhány év óta foglalkoznak, minden trónbeszéd legértékesebb tárgyát képezte; míg végre azt Tisza Kálmán törvényjavaslat alakjában törvényhozásunk elé terjeszté.

Ez az egyik pont, a melyet megjegyezni helyén láttunk, a másik pedig az, hogy ha a felsőházak szerkezetét tanulmányozzuk,

arra az eredményre kell jutnunk, hogy a felsőház szerkezetének összhangzatban kell lennie minden alkotmányos intézményünkkel, összhangzatban olyképen, a hogy egy diszes palota összhangban van fedelével. Szükséges pedig ez annál is inkább, mert ha valahol, a politikai életben és a státusszerkezetben, a legsértőbb minden diszharmonia következményeiben a legváltóságosabb jelenségeket idézi, amit még inkább súlyosbít az, hogy hosszú időre és alkalmas körülményekre van szükség, hogy valamely intézmény a nemzet akaratának és a nagy nemzeti közérdek kívánalmainak megfelelőleg módosíttassék vagy javíttassék.

Nem akarjuk ezuttal bírálni, mennyire felel meg a szönyegen levő törvényjavaslat a célnak; ennek bírálatát közelebbre tartjuk fen magunknak és most

csak arra szoritkozunk, hogy mint már fentebb jeleztük, ismertessük a felsőházra vonatkozó véleményeket.

Kétségtelenül egyike a legtekintélyesebb magyar politikusoknak és politikai íróknak Eötvös József báró, a kinek a «XIX. század uralkodó eszméinek befolyása az államra» című művét a külföld is számba vette, sőt a politikai irodalomtörténet terén

KÁROLYI SÁNDOR GRÓF.

sát hangoztatták. 1848-ban Szemere Bertalan volt, a ki a főrendiházi reformot követelte, de gyakorlati eredmény nélkül, mely idő óta a kérdés hosszasan és sokáig pihent, a mi — ha nem csalódunk — talán főleg abban leli magyarázatát, hogy 1867 óta a főrendiház alig akadályozta meg egy törvény életbeléptetését is.

Alkotmányunk helyreállítása óta azonban

diszes helyet jelölt ki annak; de érdekes Eötvös báró nézete azért is, mert egyike azoknak, kik e kérdéssel hazánkban először foglalkoztak a kellő tüzetességgel; még értékesebbé teszi véleményét az, hogy távol a pártharczótól, teljes tárgyilagossággal bírálta e kérdést.

Eötvös báró nem helyez sulyt arra a közszájon forgó frázisra, mely szerint a felsőház feladata felülbírálni a javaslatokat, hogy azoknak esetleges elhamarkodottságából származó hibái kijavittassanak, sőt nem helyez sulyt arra se, hogy minden érdek képviselve legyen; mert szerinte ez elérhető a képviselőház útján is; Eötvös báró szerint a felsőház feladata nem egyéb, mint hogy «a pillanat valódi és képzelt szükségseinek rohamában a történeti jogot képviselje».

«Nem a haladás akadályozása végett van szükség felsőházra — írja Eötvös — hanem csupán, hogy annak irányát meghatározza, közvetítő legyen mintegy a múlt és jelen között, a fennálló viszonyok rájárába beillesse, a mi elutasíthatlan szükségessé vált, hogy az ujdun ellentétben ne álljon a fönnállóval, hanem inkább annak további fejleményeül tűnjék fel, s csupán annyiban biztos fönnállása, a mennyiben e föladatának meg képes felelni, minthogy ekkor *nem csupán önmagát képviseli; hanem az állam minden konzervatív elemét.*

«Mivel e föladat megoldását csak akkor várhatni biztosan, ha, a kik azzal meg vannak bizva, személyesen érdekelve vannak e részben, úgy kell rendezni a felsőházat, ha azt akarjuk, hogy a történeti jogot képviselje, hogy a történeti jog föntartása, a tagok nagyobb részére nézve *nem csupán alkotmányosan rájuk mért kötelesség legyen, hanem állásuk alapjának, a legfontosabb személyes érdekek tessék előttük.*

«Ezt csak két uton érhetni el.

«Vagy oly egyénekből kell a felsőházat nagyobb részint összeállítani, a kik születésüknek köszönik állásukat, s kiknek tehát társadalmi állásuknál fogva védelmezniök kell a történeti jogot, a min alapszik csudán, főleg politikai teendőkre is kiterjesztve az örökösödés elve,

«vagy pedig, ha a felsőház tagjait választás vagy kinevezés útján akarják állásukra meghívni, a választás és kinevezés jogát oly föltételekhez kell kötni, melyek maguk is történeti jogok eredményei.»

«Alkotmányos egyeduralomban — mondja tovább — céljának megfelelő felsőház alkotását oly föltételekkel kell tekinteni, a mi nélkül az az államforma nem maradhat fönt tartósan és pedig két oknál fogva:

a) mivel a királyság legerősebb alapját a történeti jogban kell keresni, s minden sérelem, melyet azon elkövetnek, szükség-

kép veszélyes a királyságra nézve, mivel a jog teréről, melyen szilárdul állott, egyszerűen a tény terére szállítja;

b) mivel amaz előnyök, melyeket a királyság nyújt, épen az örökösödés következményei és az örökösödés elve, mint bármely egyéb, soha se tarthatja fönt illő szilárdságát, ha csupán kivételül alkalmazzuk egy esetben.

«Sok elmés dolgot mondhatni a született törvényhozók ellen: annyi azonban kétségtelen, hogy az örökös párség ellen semmit se hozhatni fel, a mi az örökösödési királyságra is nem állana, s míg azok az okok, vagy jobban mondva, az az egy mindenféle fontosabb ok még a királyság mellett harczol, a sok százados tapasztalás a felsőház örökösödése mellett is szól.

Ama politikusok közül, a kik jelenleg tüzetesebben foglalkoztak e kérdéssel, már állásánál is, de még inkább annál fogva, mert elveit utóbb a kormány magáévá tette, meg kell említenünk Trefort Ágoston minisztert.

Trefort részben soproni választói előtt nyilatkozott a reformálandó felsőházról, nem sokára pedig egy röpiratot adott ki, melyben állását határozottan körvonalozza. Magáról a felsőház céljáról keveset ír; de annál többet foglalkozik annak szerkezetével.

Soproni választói előtt tett javaslatai utóbb a belügyminiszter által benyújtott törvényjavaslatban megtestesültek, úgy hogy e törvényjavaslat tulajdonképeni értelmi szerzőjeül Trefort Ágostont kell tekintenünk. Trefort, mint ismeretes, elfogadja az örökösödési e vet 3000 forint cenzushoz kötve, a hivatalnoki arisztokracziát és végül a kinevezés elvét kívánja létesíteni. És ez elemek «mixtum compositum»-ából véli az új felsőházat megalkotandónak. Az ő javaslatainak azonban van egy érdeme és egy hátránya a benyújtott törvényjavaslattal szemben; érdeme az, hogy sokkal kevesebb szóval, összesen négy rövid szakaszban fejezi ki mindazt, a mit a képviselőház előtt fekvő tjavaslat hosszasan, számos szakaszra felosztva tárgyal, de lényegében azonos ezzel, hátránya pedig az, hogy a kinevezettek kinevezésénél a király számhoz nincs kötve, vagyis tetszése szerinti számban nevezhetne ki ő felsége tagokat.

Trefort javaslata, melyet említett röpiratában már két évvel ezelőtt közzétett, így hangzik:

1. A felsőház tagjai:

a) a katolikus s görögkeleti egyház érsekei s megyés püspökei, nemkülönben a protestans egyház szuperintendensei;

b) az uralkodó család tagja s az ország zászlósai; és a mágnási családok ama tagjai, a kik a 30 éves kort elérték s legalább három ezer forint adót fizetnek fekvő bir-

tok után s állandó lakást tartanak az országban;

c) a kiket ő felsége a közéletben vagy a *közgazdaság*, tudomány és művészet terén szerzett érdemeik folytán életfogytig felsőházi tagoknak kinevezett.

2. Örökös felsőházi tagok, valamint élet-hossziglan kinevezettek kinevezésénél a felség számhoz kötve nincs.

3. Az országgyűlés megnyitásánál az örökös tagok igazolják a cenzust és ez az igazolás arra az országgyűlési ciklusra nézve érvényes.

4. Minden egyéb tekintetben a felsőházra nézve a mostani gyakorlat tartatik fen.

És a kit első sorban kellett volna említenünk, említjük azt most, a mi azonban bő igazolását leli abban, hogy nagy hazánkfia Kossuth Lajos nézetét mindenki ismeri e tárgyban. Ki ne olvasta volna el csak legutóbbi cikkét, melyben a minden hatalmat magához ragadó központosítási rendszert elítéli, s a melyben ismert ékes tollával hangsúlyozza azt, hogy a kormány által benyújtott törvényjavaslaton «az 1848. évi törvények szellemének még csak lehetete sincs rajta».

Bővebben nyilatkozott e kérdésre nézve Ungmegye alispánjához 1883. december 10-éről keltezett levelében, a melyben a többi között ezeket írja:

«Nemesak kívánatos, hanem a képviselői rendszernek és a magyar alkotmányosság szellemének logikai követelménye is, hogy a municipiumok, mint az intézvényes önkormányzat alkotmányos szervei a törvényhozásban egyenesen is részeltetve legyenek. Erre meg van az alkalom a felsőház reformjában, a minek szüksége maga a főrendiház által is el van ismerve».

«Én erősen meg vagyok győződve, — írja tovább, — hogy, ha a municipiumok ezt a reformeszmét erélyesen fölkarolják, s minden oldalról megvitatva, szellőztetve, a nemzet előtt folyvást világosságban tartják, ha többet nem is, annyit mindenesetre ki lehetett volna vinniök, hogy a törvényhatóságok főispánjainak helyét a törvényhatóságok követei foglalják el a felsőházban.»

«..... A jelzett részleges reform annyira mérsékelt, annyira nem sérti semmi különleges osztály érdekét, oly szabadelvű konzervatív, hogy talán még most is keresztülvihető volna, ha a municipiumokban a közönyt eleven érdeklődés váltaná föl». Végül kijelenti, hogy, a két kamarai rendszernek csak oly feltétel alatt barátja, hogy mind a két ház képviselői alapra legyen fektetve, a magyar felsőházat tehát egészen a törvényhatóságok közgyűlései által választott szenátusnak óhajtaná. . . .»

Meg kell még említenünk, hogy a volt külügyminiszter, közéletünk kiváló bajnoka, Andrassy Gyula gróf, bár nem irt és nem

szólalt föl még e kérdésben, köztudomásu, ellenzi a felsőház egy részének kinevezését és határozottan azt az irányt pártolja, mely az alakítandó felsőház kinevezendő részét a megyei bizottságok által kívánja választani.

És ezzel körülbelül elmondtuk, a kiválóbb magyar gondolkodók nézetét e kérdésről; de nem kevésbé érdekes, miként vélekednek arról a külföld tudósai és államférfiai, ép azért ismertetni fogjuk azt, egész tárgyilagosan, tekintet nélkül pártállásukra, mert az a nézet vezérel bennünket, hogy csakis akkor teszünk az ügynek valódi szolgálatot, ha nemcsak azokat a nézeteket idézzük, a melyek mellettünk szólanak; de idézzük egyuttal azokat is, melyek esetleg nézeteinkkel ellenkeznek; mert míg az egyoldalú ismeret és felfogás a politikai dolgokban elfogultságot szül, a a mi a legjobb ügynek is ártalmára lehet: addig az ellenvélemény tanulmányozása a politikai látkört tágitja és kimutatja állásunk valódi értékét. A tárgyilagosság pedig ha valahol, a politikai tudományban a legszükségesebb dolog.

A külföld politikai írói között kiváló helyet foglal el Bluntschli, a ki e kérdésről egyik nagysza-

básu művében a következőkép nyilatkozik: «A szenátusnak vagy a felsőháznak nem szabad a képviselőház ismétlésének lennie, se pedig ugyanazon az elvi alapon nyugodnia. Az államszervezetnek nem szabad két oly szervvel birnia, melyek közül mind a kettő ugyanazt cselekszi. A felsőháznak oly természetes hivatása az arisztokrácia képviselése, valamint a parlamentnek a nép képviselése. A felsőház közvetítő a nép és korona között, hatalmát azonban nem a néptől kölcsönzi, hanem azt önmagában bírja, és bírja ama kitűnő tulajdonságok-

ban, a melyeken nyugszik. Alapja a kitűnőség, a mely már magában véve is politikai hatalom. Ép azért a felsőházba csak a valódi arisztokrácia való.

«Ott, a hol egy hatalmas arisztokrácia van — írja tovább — mint például Angliában, a felsőház első sorban a születési arisztokráciából alakítandó; ez arisztokrácia azonban ne legyen a néppel szemben egy zárt kaszt, hanem a néppel úgy össze kell forrnia, mint a hegyeknek a síksággal; természetesen vagyon és felfrisítés nélkül ez nem is képzelhető.

sőházzal Anglia nagy írójának, *Stuart Mill*-nek, a ki különösen kitűnik eredeti felfogása által, a mely sok tekintetben ellenkezésben van az eddig vallott tanokkal. Mill szerint «leghangosabban szól a két kamara rendszer mellett az a rossz hatás, melyet a hatalom birtokosainak, legyen az egyén vagy gyűlés, szellemére gyakorol az az öntudat, hogy magán kívül senkit se kell kérdeznie vagy tekintetbe vennie. Jelentékeny dolog, hogy semmiféle gyűlés még ideiglenesen se érvényesíthesse az ő «sic volo»-ját mások beleegyezése nélkül.

Egy egyedül álló gyűlés többsége, ha állandó jellemet öltött, ha mindig ugyanazokból az együttműködő nemesekből áll és mindig biztos a győzelemről, (mint nálunk. Szerk.) könnyen lesz erőszakos és elbizakodott, ha nem látja szükségesnek tekintetbe venni, hogy tetteit helyesli-e egy másik alkotmányos tekintély. Ugyanabból az okból, mely a rómaiakat rábirta, hogy két konzult válasszának, kívánatos a két kamara, hogy sem az egyik, sem a másik ne legyen kitéve még egy rövid év lefolyása alatt sem az osztatlan hatalom, megvesztegető befolyásának.

«De a két háznak — írja tovább — nem kell szükségképen ugyanazzal az összeté-

KRUESZ KRIZOSZTOM.

Nagyobb megfontolást igényel szerinte a vagyon képviselése, mert a gazdagság magában véve, hogy ha országos érdek meg nem nemesítik, még nem arisztokratikus tulajdonság. Az esetben a vagyon csak mennyisége, de nem egyuttal minősége által válik ki. Az arisztokrácia körébe sorozza továbbá a magas állami hivatalnokokat, a főpapságot, a kiváló tudományú férfiakat és végül azokat, a kik hazafiságuk által tüntek ki s mint ilyenek érdemeket szereztek maguknak.

Nem kevésbé érdekes nézete van a fel-

tellel birnia, úgy is szervezhető, hogy az egyik a másikkal korlátul szolgáljon. Tegyük fel, hogy az egyik demokratikus, a másik természetesen oly czállal alakított, hogy korlátozza a demokracziát. De e tekintetben befolyása teljesen társadalmi támogatástól függ, melyre a házon kívül számíthat. Egy oly gyűlés, mely az országban valami nagy erőre nem támaszkodhatik, lehetetlen azzal szemben, a melyet ily erő támogat. Egy arisztokratikus ház csak arisztokratikus társadalmi körülmények között hatalmas. A lordok háza egykor a

legnagyobb hatalom volt az angol alkotmányban, az alsóház pedig korlátozó testület; de ez akkor volt, midőn a bárók csaknem az egyetlen hatalmat képezték a házon kívül.

Ha két ház van, az egyik, mely úgy tekintetik, mint a nép képviselése, mint egy osztály képviselője, vagy mint általában nem képviselő, nem hiheti, hogy ott, ahol a demokrácia az uralkodó hatalom, a második kamarának annyi hatalma legyen, hogy bár tévedéseit megakadályozza elsőnek A második kamara nem szükséges tehát egy ily cél elérésére, de ha szükségesnek tartatnék, oly elemekből kellene egyesítenie, melyek nem vonhatók gyanu alá, hogy a többség osztályérdekével ellenségesek, de azért hajlandók szembeszállani a többség osztályérdekeivel és tekintélyes szót emelni a másik kamara tévedései és gyöngeségei ellen.

„Minden elvek közül, melyek szerint szervezni lehet egy bölcs konzervatív testületet, melynek feladata mérsékelni és szabályozni a demokrácia tulsúlyát, az látszik legjobbnak, mely alapul szolgált a római tanácsnak, a legokosabb és legelőbbrelátó testületnek, mely valaha közügyet vezetett.

Egy demokratikus gyűlés hiányai ugyanazok, a melyek a közönségnek, melyet a gyűlés képvisel, t. i. a kellő tapasztalat és ismerethiány. Legjobb gyógyszere ennek, oly testületet esatolni melléje, melynek épen jellemvonásai a tapasztalás és ismeret. Ha az egyik ház a népzélményt képviseli, a másiknak a személyes érdemet kell képviselnie, mely közszolgálatban állotta ki a próbát. Ha az egyik a nép kamarája, a másiknak az államférfiak kamarájának kell lennie. Egy ily kamara sokkal többet tehetne, mint egy egyszerűen mérséklő testület. E kamarát pedig a következőképp véli megalkotni. Tagjai lennének mindazok, a kik akármely törvényszék főbírái vagy elnökei voltak; kik öt évig bírói hivatalt viseltek, kik két évig valamely miniszterium élén állottak, kik a sereg főparancsnokai voltak, kik egy szárazföldi vagy tengeri had vezényletében kiérdemelték a parlament köszönetét, kik tiz év lefolyása alatt elatt első rangú diplomáciai alkalmazásban voltak, mindazok, kik legalább tiz évig valamely gyarmat kormányzói voltak, továbbá, a kik tiz évig mint kincstári altitkárok szolgáltak.

Mint a javaslatból látjuk, Mill teljesen kihagyta a felsőházból a születési arisztokráciát és csakis a „személyes érdem“ embereiből kívánja azt megalkotni; míg e nézettel szemben ellenkező felfogást tanúsítanak, *Thiers*, *Royer-Collard* és *Guizot*.*

* Három beszéd a felsőházzal. Kiadta Trefort Ágoston.

a kik 1831-ben a francia parlamentben az örökösödésen alapuló párkamara mellett szólottak. Figyelemreméltó e három férfi nyilatkozata nemcsak álláspontjuknál fogva; de még inkább azért, mert nemcsak írók, de egyuttal gyakorlati államférfiak is voltak.

A legkiválóbb érveket kétségkívül *Thiers* fejti ki álláspontjának védelmezésében. — Szerinte a társadalomban két érdek létezik a haladás és az állandóság érdeke és a feladat az, hogy e két érdek összeegyeztetve és mind a kettő képviselve legyen a törvényhozásban; a mit akkép vél létesíteni, hogy a parlament választás, a felsőház pedig örökösödés útján alakíttassék. Az első a nép akaratától függjön, míg az utóbbi, mely az állandóságot képviseli, attól független legyen, főleg azért, hogy a napról napra változó, gyakran gyors és nem eléggé indokolt politikai hullámzások ellenében védje a törvényhozást. Az örökösödési párség védelmére pedig ezeket mondja:

„Azt az ellenvetést hallom, hogy az örökösödésen alapuló háznak nem lesznek meg a kellő tehetségei, és hallom e közönséges felszólalást is. Az atya érdemei nem szállnak át a fiúra. A mit elmondtam, uraim, az megoldani látszik eme kérdést is. Mit óhajték valóban is összpontosulva látni eme törvényhozó tanácsban? Hagyományokat. Nos hát, a képességek — megengedem — nem szállnak át, de a hagyományok igen is átszállnak atyáról fiúra, és ez teljesen elég arra, a mit mi létesíteni kívánunk.

„De többet mondok: A tehetségek se fognak hiányozni. Azt mondják, hogy az örökölhető királyságnak megvan a maga helyreigazító eleme a miniszterek felelőségében; ez pótolja a királyban ama képességeket, melyekkel esetleg nem bírna; hogy azonban a párségben az örökösödés jogánál fogva működő pair mellett nem áll felelős pair, ki oly tehetségeket kölesönözne neki, milyenekkel különben nem bír.

„Erre is könnyű felelni. Az uralkodó család csak egy család. Ha a király fia tehetségtelen, mindennek vége, nem létezik semmi, a mi a bajon segíthetne. A párség azonban két vagy háromszáz családból áll; ha e családok egyikében nincs tehetség és képesség, fog találkozni a másikban És jegyezzük meg, hogy a középosztályban sok kiváló ember képességei bizonyos tekintetben elvesznek a jelentéktelen foglalkozásokban. A párségre hivatott családokban ez meg nem eshetik. Itt a nevelés, ugyszólva, leskelődik a tehetséges ember eljövételére, megragadja, kifejti és célhoz vezet; és hogy a természetudósok egyik kitételét alkalmazzam, itt nincs elveszett csira.

Thiers nem tartja megegyedhetőnek, hogy a demokrácia szembe állíttassék a királysággal, hanem szükségesnek véli, hogy az arisztokrácia mint egy közvetítő és mérséklő elem állíttassék a királyság és a demokrácia közé; mert szerinte csakis az lehet jó alkotmány, melyben mind a három elem képviselve van. Hangsúlyozza továbbá, a felsőház függetlenségének szükségességét, a mi nem érhető el csak örökösödési alapon, mely így alkotva: „független lesz a koronával szemben, mert nem köszönvén állását kizárólag a koronának, hanem egyrészt a természetnek is, a koronával szemben önálló lehet. De független lesz a néptől is, és valahányszor ez téved, az arisztokráciának lehetséges lesz nem osztozni e tévedésekben. E testület a két politikai test között, mint harmadik, egyensúlyban fog maradni.

Figyelmeztet továbbá arra, hogy a felsőházak vitái semmivel sem állanak alantabb színvonalon, mint a képviselőháziak. Hivatkozik különösen Angliára s ezzel kapcsolatban hangsúlyozza, hogy ha a párkamara meg nem alkottatik az arisztokrácia oly nagy számmal jöhet be a parlamentbe, hogy a hatalmat esetleg kezébe ragadhatja.

Nagy vagyonánál fogva bírja azt az eszközt, mely által a választásoknál előnyben lesz a középosztályakkal szemben; de ezenkívül van egy más hatalmas eszköze is. Az arisztokrácia — ugymond — mindent meg tud tenni; és létezik egy nyelv, melyen az arisztokrácia jobban tud szólni, mint bárki más, és ez a demokrácia nyelve. E nyelven szólva, a legnagyobb vonzalmat gyakorolja a tömegekre. Mindezeket összevetve, az örökösödési elven alapulva kívánta létesíteni a párkamarát.

Royer Collard az örökösödési elven nyugvó párkamarát is képviselőnek tartja és az, „a mit a kormányzatban a választott kamarától eltérőleg képvisel, az épen az egyenlőtlenség, vagyis képviseli a felsőbbbségeket, nem emezek érdekében, hanem a társadalom megvédésének céljából.

Ha a párséget, ugymint a képviselőházat a nép akármilyen fokozatú választásából támasztják e'é, nem fog mást képviselni, mint az általános érdekeket valamely meghatározott mértékben és a párség nem lesz többé a kitünőségek ama fellegvára, mely amaz érdekeket magában a kormányzat kebelében érinthetetlenekké és sérthetetlenekké teszi. Ha pedig a párséget a királyi kinevezésre alapítják, mely akár válogatja, akár nem válogatja a tagokat valamely képzelt osztályokban: akkor a párség többé semmit se fog képviselni. Mert a királyi kinevezés magában sem a felsőbbbségeket, sem az általános érdekeket

IPHYGENIA TAURISBAN. KANOLDT O. FESTMÉNYE.

nem képviseli és nem is válnék külön biztosítékára még a királyságnak se, melyet e tulságos teher agyonnyomna. Az előbb említett rendszernél két kamara léteznék, mindkettő ugyanazon egy szempontból tekintetnek, és mindenikük egyaránt ellen-sége volna ugy a védtelen felsőbb-ségeknek, mint a koronának. A másik rendszerben pedig a pairek kamarája hiven van találva; képviseleti természetével elveszti becsületét is.

Guizot az örökösödésen alapuló felsőházat védelmezve, a következő szempontok által vezéreltetik. „Az elvek között — ugymond — van kettő, melyek különösen feltűnnek, mint a leghatalmasabbak; és ezek az öröklés és az egyéni tevékenység vagyis a személyesség. Az öröklés által minden egyénre, minden nemzedékre elődeitől átszáll bizonyos kész helyzet, bizonyos meghatározott létel; az egyén, a nemzedék ezt elfogadja természetesen, szükségképen, a születés pusztá tényének következtében. Ez az erkölcsi rendben ép ugy igaz, mint az anyagi téren. Az eszmék, az érzelmek, a szokások átszármaznak mint a javak, mint a természeti képességek és senkinek sincs hatalmában, magát az átszármazási törvény alól kivonni.

„E kész helyzetet elődeitől ilymód átvévén, minden ember, minden nemzedék értelmének és szabadságának megfelelőleg saját erejénél fogva módosítja, megváltoztatja e helyzetet, e lételt, vagyis újra megalkotja enmagát, miután elődei által létesített. Ugy, hogy mindnyájan két elemnek eredménye vagyunk, először a hagyományi elemé, mely a bennünket megelőzőt idők és némelyek műve; aztán pedig az alkotási elemé, mely saját művünk.

„És e két elemnek helyes arányban való és találó összeegyeztetéséből ered a társadalomnak jó szervezete. Ha egyedül az örökösödés elve van tulsúlyban, ha kizárólag ez uralkodik, eredménye a mozdulatlanság; ez a kaszt rendszer. Ha az egyéniség az, mi majdnem egyedül mérvadó, az elszigeteltség lesz az eredmény; ez esetben nem létezik semmi kötelék a multtal; nincs jövő.“ Egy jól szervezett társadalomban e két elv észszerű kombinációját tartja szükségesnek és ez alapelvzetből kiindulva, elfogadja az örökletes pairséget. Ez arisztokracziát azonban két feltételhez köti: az egyik az, hogy folytonosan alá legyen vetve a demokraczia ellenőrzésének, felülvizsgálatának és behatásának; a másik pedig az, hogy folytonosan a demokracziából egészítse ki magát. Mig végül nézeteit a következőkben foglalja össze: A pairség három elemből áll; három tulajdonnal bír; a királyi kinevezés révén monarchikus természetű és szilárdítja a kormányzatot; tagjainak meg nem ha-

tározott száma folytán jól összeillik az alkotmányos monarchiával és jól betölti helyét a három hatalom összeműködésében; az örökölhetőség folytán monarchikus és szabadelvű egyszersmind; a pairség politikailag helyes; mert megadja az országnak azt, a mire rend és szabadság tekintetében szüksége van.

Arisztokrata háztartások.

V.

Az olasz nemzeti arisztokrácia, a mely alatt különösképen a római értendő, már csaknem egészen levetkőzte azt az exkluzív jellegét, mely sajátja volt. Ma már nem mint régen a törzs dönt a köreiben nyerhető tekintély felett, hanem a hatalmasok kegye és jóakarata. Az arisztokrácia, mely még nem egészen egy század előtt is mindenkit lenézett, a ki elődeit nem számithatta a keresztesek közé, mely nem ritkán a római szent birodalom első méltóságát is kicsinylette, ha nem dicsekedhetek nagy nemzetséggel, most ép oly tolerans a maga előlételeiben. Ez az arisztokrácia félredobta régi rögeszméjét, és nem hiszi többé, hogy évszázadokra volna szükség arra, hogy a vörös vér kékké változzék át, hanem inkább abban a véleményben van, hogy a pápának egy dekretuma elég teljes arra, hogy e változást keresztülvigye. Mindenki, a kinek Krisztus helytartója nemesi diplomát ad, a feudális arisztokrácia köreiben egyenrangunak vétetik a nélkül, hogy kérdenék, mi okból érte az illetőt e kitüntetés. A szentatya dekretuma föltétlen belépti bizonyítványul szolgál a római arisztokrata körökbe s föltétlen hitellel is bír még akkor is, ha az ily bizalommal felruházott egyének kevésbbé érdemlik meg a köztekintélyt.

Tagadhatatlan, hogy ujabban szerencsés börzespekulánsok, egykori uzsorások, egyes cselszövők, csoportosan furakodtak be az olasz arisztokrata társaságokba. Mindenütt a pénz játsza a főszerepet, melyről tudják, hogy „non olet.“ Valami sajátos, kevésbé tiszteletreméltó osztály kezd fölszaporodni a szalonokban, sőt szerepet játszik azokban. A Torlonia-család p. o., mely egyike a legtekintélyesebbeknek az örök városban, a kenyéruzsorából nyerte herczegségét. Az öreg Torlonia föl tudta használni embertársai nyomorát, s az éhezők után meggazdagodott s herczeg lett. A fölcseperegott utódok igyekeztek persze kegyes alapítványokkal és jótékony adományokkal mosni le az ős nevének szennyet, s így a család jelenlegi feje, Torlonia Alessandro is olyan ember, ki méltán áll milliók rokonszenvében, de nem mindenki tudja így értelmezni a „noblesse oblige“ elvét, a kit a pápa a föld porából fölemelt, hanem hivek maradtak sokan multjok szokásaihoz, cselekei eteihez; ilyen volt Langrand Dumonceau gróf, Lilienthal gróf s több más is, a kik a római előkelő társadalomban oly nagy szerepet vittek.

Gallese herczeg is, IX. Pius bőkezűségének köszöni nemesi diplomáját, nem valami jótékony cselekedetekért pedig, se nem a pápaság körül szerzett érdemeiért, csupán csak egy nő fáradozásából, ki később neje lön.

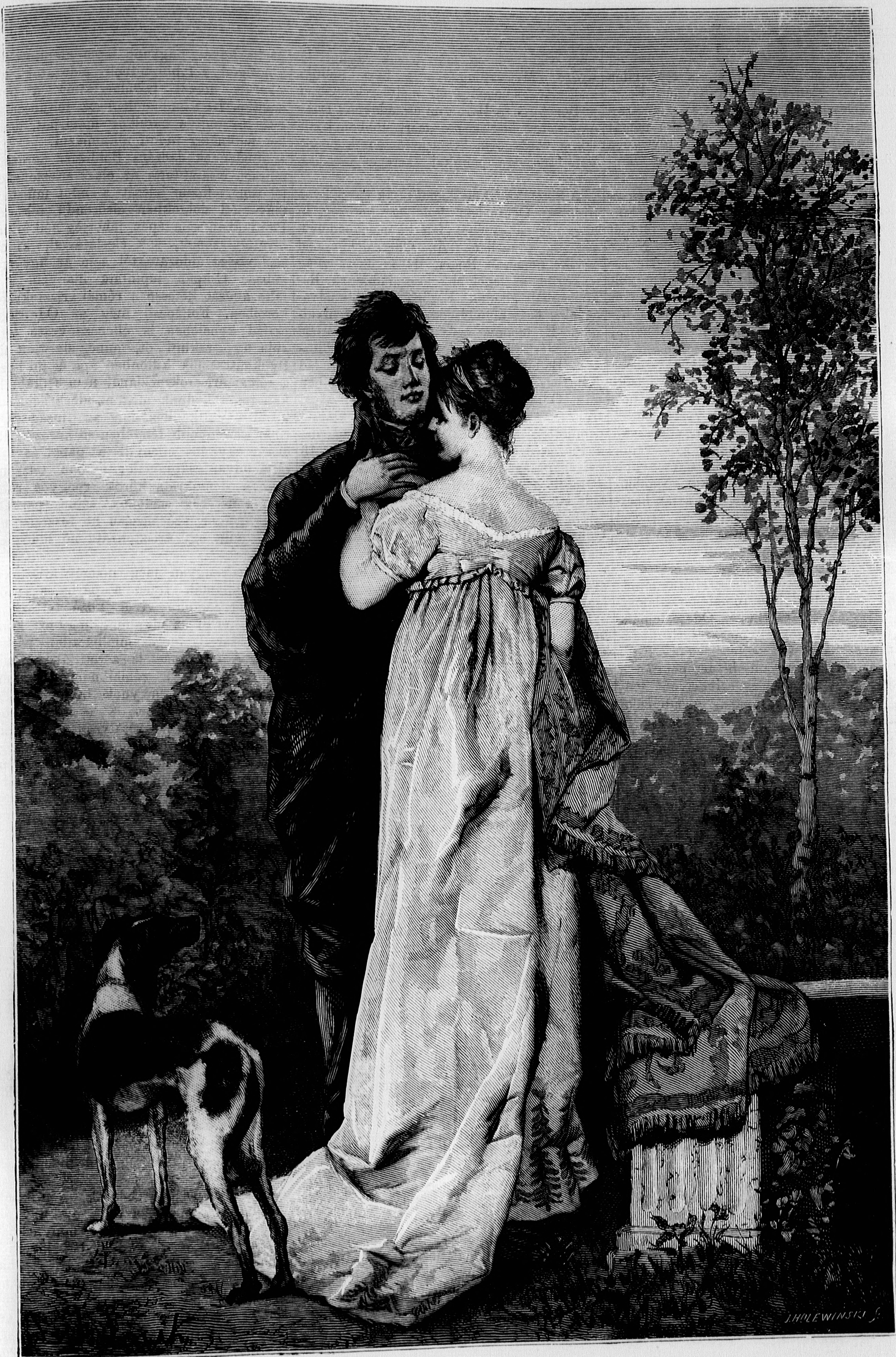
A jelenlegi Gallese herczeg tulajdonképeni családneve Ardonn, s nem Rómában, hanem Dél-Franciaország egy mezővároskájában született. Ardonn az ötvenes években a francia okkupációs hadsereggel jött mint bizottsági altiszt Rómába s véletlenül a palazzo Altempsbe lett beszállásolva. E palota tulajdonosnője már akkor oly előhaladott koru volt, hogy vakbuzgó templomozó hírében állott, azonban a huszonhárom éves ifju katona férfias alakja mély hatást tett az özvegy grófné szívére, ki gyakran látta őt a palota udvarán lova tisztogatásával foglalkozva. — Nemsokára Ardonnak nem volt szükség az istállóban aludnia, hanem tisztességes szobát adtak számára a palotában.

Most sajátos regény fejlődött ki az ifju hadfi és a grófnő között, mely utóbbi a legszenvedélyesebb szerelemre gyuladt iránta. Ardonn ellenállása csak még inkább növelte e szenvedélyt; nem volt hajlandó letenni egyenruháját, hogy a grófnő komornyikjává szegődjék, lehet, hogy becsvágyóbb, lehet hogy ravaszabb volt. Mindez azonban nem gátolta a grófnőt, hogy vele viszonyát továbbra is föntartsa, s az nem is maradt sokáig titok az arisztokrácia pikans pletykákon évődő köreiben. Évődtek is, élcelődtek is rajta eleget, mert a római arisztokrácia élete sokkal kevésbbé erkölcsös, semhogy ilyeneken komolyan is meg tudtak volna botránkozni.

Sikerült később Altemps grófnőnek, káplárjának hadnagyi rangot szerezni, s mivel a grófnő egyszersmind számos nemesi czimnek volt örökösője, melyek vele kihalásnak néztek volna elébe, a Vatikánban birt nagy befolyásával azt is könnyen keresztülvitte, hogy Ardonnja nemesi czimet kapjon. Így lett belőle Gallese herczeg, egyszersmind francia tiszt, kivel most már a grófnőnek se derogálhattott összekelnie, mesalliance nélkül. A grófi család ellenkezése könnyen le lett győzve, s Ardonnból a gazdag grófnő férje lett.

De a herceget gazdag évi rente-je, s a kitüntetés, hogy hébe-korba a pápát is vendégei közé számithatta, se kárpótolhatta azért, hogy nem birt független vagyonnal. Az asszony nem engedte ki kezéből egy pillanatra sem a kormánygyeplőt, s férjét, kinek anyja is bátran lehetett volna, a szó szoros értelmében gyámságot. A herczeg közel állott ahhoz, hogy nevetség tárgyává váljon a római társaság előtt, azonban közbejött az, hogy a grófnő egy gyermeknek adott életet s rögtön rá meghalt s anyját követte nemsokára a gyermek is. A gyermek örökölte anyját, az apa örökölte gyermekét s egy pillanat alatt Gallese herczeg többszörös milliomos lett. Most megkezdődött a szabad élet számára is. Nagy szerepet kezdett játszani s ifju levén még, a legszebb kilátásokkal birhatott volna, ha jobb nevelésben részesült volna, de így nem lehetett semmi eredménye rá, hogy politikai carriere-t csinálhasson.

Természetes, hogy Gallese herczeg nem sokáig gyászolta elhalt feleségét s menyasszonyává tette a római előkelő világ egy kiváló szépségű nőtagját, Lezzani grófnőt, kivel uj milliók vándoroltak a herczeg erszényébe. Mindez kivitte azt, hogy bár a római arisztokrácia egészben véve finom és választékos műveltségű, Gallese herczeg

LORD BYRON BUCSUJA AUGUSZTÁTÓL.

roppant gazdagságáért szemet hunytak homályos születése előtt is, s ő minden körben osztatlan rokonszenvre talált. Francia, veleszületett tapintata és szeretetreméltósága mellett hamar beletalálta magát helyzetébe s új neje társadalmi ügyessége és összeköttetései szalonjának nagy látogatótságot biztosítottak. — Mindenki tudult fényes estélyeire, melyeknek még a diplomáciai kar részvétele is díszet kölcsönzött. A francia nagykövet földijét szerette Ardonnban, s ez magának Napoleon császárnak is annyira megnyerte rokonszenvét, hogy a császár büszke volt egykori katonája sikereire, elhalmozta őt kitüntetésekkel, megküldötte számára a becsületrend keresztjét s új nimbuszal övezte ezzel is homlokát.

Igaz, hogy szerencsége Ardonnt sohase tette pöffeszkedővé; abban különbözött más parvenüktől, hogy még a fény polczán se feledte el alacsony származását, s ha nem is tárta fel ajtaját egykori pajtásai előtt, de sohase volt gőgös velük szemben. — Gyakran láttak alacsonyabb rangfokozatu francia katonákat reggelenként palotájába lopózni, melyet aztán hosszabb időzések után örömsugárzó arccal hagytak el. Ardonn szívesen segítette régi bajtársait, s ezek számíthattak bőkezűségére.

E közben Gallese herceg állása mindjobban megszilárdult a római társadalomban, még a Barberinik, Odescalchiak, Borghesek is megtörték merev tartózkodásukat s szívesen közeledtek feléje. Egyszerre azonban, szerencsége tetőpontján a sors gyász és szomorúság színhelyévé változtatta házát, s tragikusan fejezte be e kalandorral üztött szeszélyes játékát. A fiatal, lélettől duzzadó Lezzani grófnő, ki ezalatt már több ifju hajtásnak adott létet, hirtelen megtévelyodott. Rögeszméje volt, hogy férje első feleségének, Altemps grófnőnek szelleme üldözi őt, s rémlátásai elől több ízben keresett már a Tiber habjaiban menedéket. «A furia! Meg akarja rontani boldogságomat» — kiáltotta éjjelnappal, s meredten mutatott a grófnő képzelte alakja felé, a mint holt gyermekével karján megjelent előtte. Nem egyszer szökött ki titkon a palotából s szaladt keresztül az örökvároson, fájdalmasan jajveszélve: «Gyermekeim, jó gyermekeim!» egyenesen a Tibernek tartva.

Gallese herceget e csapás, bár még nem volt több harmincz évesnél, egészen megtörte és megvénitette. Görnyedt alakja, dúlt vonásai, semmiben se sejtetik már az egykori nagy férfiszépséget, kinnek alakja oly varázserővel hatott egykor. Örült neje mellett élete magának is egy hosszú, szenvedésteljes halálvivódás.

A melyek az olasz arisztokráciának egykor akkora fényt adtak, a pápai családok ma már nagyrészt kihaltak. Nincsenek már a Mediciek, Farnesek, Pamfilik stb. De még a Borghesek, Barberinik, Orsinik, Odescalchiak, mindig dicsekedhetnek ma is a Krisztus helytartójával való rokonságukkal, s e rokonság nem rég is különös tiszteletet keltett az olasz arisztokrácia köreiben. A történeti nimbusz legyőzte az ifju arisztokrácia minden vagyonát. Csak legújabbban kezdenek mindjobban hanyatlani a pápai családok, mióta tagjai is kezdenek itt-ott az ellentáborba csapni át s

nem sokat adnak már házuk egykori fényére. Meggazdagodva a házi politika spekulációi segítségével, melyek különösen a Borghese és Barberini családoknak óriási összegeket hoztak be, mert többen közülök a vörös demokratságra adták magukat, csak hogy politikai szerepet játszhasanak.

A hivatás nélküli demokraták egyik ilyen típusa, Odescalchi Boldizsár herceg, ki nagy tevékenységet fejt ki a szabadelvűség ügye mellett. Az Odescalchi-család egyike nemcsak Róma, de az egész világ legrégebb és legelőbbkelő családjainak. Rokonságban állanak Európa legtöbb udvarával s összeköttetések a trónokig felnyulnak. E mellett egész Európában óriási kiterjedésű földbirtokok felett rendelkeznek. Befolyását és gazdagságát a család XI. Inceze pápának köszönheti, ki 1676-ban mint Odescalchi Benedek lépett a pápai trónra. Az egész katolikus világ kincsei özönlöttek az Odescalchiak családi házába a Piazza dei santi Apostolin, s Inceze 13 évi pápasága alatt legkisebb számításal 40 millió arany forinttal gyarapította a családi vagyont.

De hálásaknak is mutatták magukat az Odescalchiak a pápaság iránt. Egész a legújabb időkig leghivebb támaszai voltak a Vatikánnak s a „vörös“ Odescalchi atyja, Boldizsár még IX. Piusnak is egyik legbensőbb embere volt. Csak fia fordult el merész lépéssel a családi hagyomány utjától, hogy az olasz parlamentben a legszélsőbb ellenzék soraiban küzdjön, népgyűléseken és demokrata-egyletekben elnököljön s mint Garibaldi egykori párthive azt a jelszót hangoztassa: Szabadság mindenkinek, kivéve a tolvajokat, gyilkosokat és — papokat.

Csak természetes, hogy az ifju Odescalchi hercegnek is éreznie kellett a visszatetszést, melyet ily irányu működése az arisztokrácia legmagasabb köreiben szült. De ő nem törődött vele; mindent feláldozott szereplési viszketegének; sőt gyakran a legközönségesebb eszközökhöz se késett folyamodni, csak hogy a tömeg tapsait kinyerje. Nem röstelt személyi és pártügyeivel az utcára menni ki s több ily viselt dolgai meglehetősen kétes világításba is hozták egyéniségét. Többen sokat beszéltek egy tiz év előtti ügyéről, mikor egy képviselői mandátumot olyan feltűnő módon csikart ki, hogy több rendbeli utczai verekedést idézett elő, melyekben beszéltetett magáról, mi több egy alkalommal, ellenfelei nagy mulatságára az azóta meggyilkolt lapszerkesztő, Sonzogno derekasan elverte. Sonzogno, a római köztársaságiak vezére, nem volt hajlandó azt a nagy demokratát ismerni el Odescalchi hercegenben, melynek magát kiadta. Az ifju Boldizsár e miatt dühbe jött, s mint hogy a szerkesztő nem akarta hozzá intézett kihívását elfogadni, az utcán támadta meg őt. Birokra került a dolog s mindketten agyba főbe verték egymást.

Hasonló dolgok természetesen erősen megingatták Odescalchi herceg társadalmi helyzetét, ki eközben 31-ik évébe lépett. Hogy a parlamentbe juthasson, a köztársasági árnyalatu ellenzékhez csatlakozott, hol nevéért s vagyonáért utczai hajlamai daczára is tárt karokkal fogadták. Igaz, hogy fejedelmi bőkezűséggel is támogatta

pártja ügyét, nagyobb lapot alapított saját költségén s többrendbeli áldozatok árán sikerült magát beválasztatnia a parlamentbe. Itt azonban nem sok feltűnést keltett, leszámítva bursikóz manírjait, melyeket feltűnőleg tudott alkalmazni.

Mindennek daczára Boldizsár herceg is teljesen elsajátította az olasz arisztokrácia jól ismert finom izlését s mint műismerő, művészeti dolgokban elsőrendű tekintély. Politikában sem éppen tehetség nélkül való, hivatott szónok, sok éleslátással, ki nem riad vissza áldozatoktól sem az ügy érdekében. Csupán tapintata hiányzik s ez tette állását kéteessé a római arisztokrácia köreiben. Föllépése még az Odescalchi-család kebelében is ellenszenvenessé tette; apja úgy tekintti őt, mint elveszett fiut. Ily kontrasztok különben apa és fiu között a római arisztokráciánál nem ritkák. Sokan ragaszkodnak még az idősb nemzedék közül a Vatikánhoz, míg az ifjuság a Quirinál szerényebb fényében sűtkérezik. Boldizsár egyként ellentáll a pápai és a királyi udvar csábjainak; jobban tetszenek neki a demokrata körök rongyos ruhái, mint a hercegi szalonok színes parketje, s egy polgári származásu nő fesztelen modora, mint egy arisztokrata nő hideg előkelősége.

Vannak ugyan még némely arisztokratikus hajlamai. Ilyen a párbajozás; ő a királyság legjobb vivói közé tartozik, s nem is kerüli az alkalmat, hogy ezt kimutassa. Már is megszámlálhatatlan párbajt vívott. A mecenást is szereti játszani mindent. Elnöke a római nemzetközi művészársaságnak, melynek tagjai a világ legelső képzőművészei, s e minőségében szívesen tündököl s résztvesz annak minden ünnepélyén. Fejedelmi bőkezűséggel fedezi az egylet hiányait s általában pénzbeli ügyekben igen lovagias, csak elhibázott becsvágya az, a mi tévutra vezette s ha ebből kiforrja magát, érettkora még hasznos kilátásokkal kecsegtethet.

A gentry marad!

(Revizor névvel jegyezve most jelent meg. (Aigner Lajosnál, Budapest városháztér kapható) A gentry marad! című röpirat. Szerzője (lapunk munkatársa) irodalmi férfaink kitűnőségei közül való. Melegen ajánljuk e röpiratot, melyet napi sajtónk is sok elismeréssel fogadott, intelligens olvasóközönségünk figyelmébe, melyet e mű nagyon megérdemel. Az öt fejezetre osztott röpiratból ismételt mutatóványkép közöljük a III-ik részt.)

A kultúra. A gentry. Az új földesur.

A második hiba ott rejlik, hogy *Censor* a jövőben csak olyan csatákat akar elősmerni, a melyekben eszmékkel fognak lövöldözni s kozákok helyett iskolamesterek fognak jönni — nem lóháton, hanem földgolyóbisokon lovagolva — meghódítani a népeket.

Akármilyen szépen kérnök, sem ismerne el, hogy a kard ezután is csakugy be fog vágódni az emberi husba, mint eddig; hogy a puska — vagy talán jövőre a dinamit is — a jövő századokban is hatalmasan oda fogja tudni kiáltani a rohanó ellenségnek, hogy: megállj!

Ebből a második elsőrendű hibából aztán következnek a többi, másodrendű kis hibácskák, melyek úgy megzavarják *Censor* számaát és czirkulusait — hiában tesznek

ki egy félkilót — hogy észre se veszi, mikor a kétszerkettőből tizenhat jön ki.

Első kis hiba: *Censor* az orosz csillagvizsgálóktól való féltében, rá se hederít a doni kozákokra; a kaukázusi harczosokra.

Második kis hiba: nem teszi föl magának a kérdést, hogy vajon bizonyos politika nem teremtett-e itt: Szent István király birodalmának a területén, olyan Moszkva felé tekintő szimpátiákat, melyek velünk szemben is — pátiák, csak hogy „anti“.

Megbeszélte Treforttal, hogy ha ennyi meg ennyi orosz iskolamester futásnak ered a kultúra versenypályáján, de futását két órával később kezdi, mint a szintén megindított magyar iskolamesterek, mi lesz akkor?

De nem beszélte meg a közös hadügy-miniszterrel, hogy ha ennyi meg ennyi kozák találna felénk megindulni, itt, ebben az országban, a hol bizonyos politika a nem magyarajku népeket ellenségeinkké tette; itt ebben az országban, a hol nem tudnók: hogy a kozákokat kendő-lobogtatással váró magunk szlávjait verjük-e le előbb, vagy kozákoknak álljuk-e utját, mi — lesz akkor?

Bizony baj lenne, ha szellemileg elmaradottan a nyugot és kelet civilizációjának malomkövei közé kerülnénk! De vajon kisebb lenne-e a baj akkor, ha előlről az ellenséges kozák, hátulról pedig a szintén ellenséges magyarországi szláv malomkövei közé kerülnénk?

Nem akarok harcot a civilizáció ellen, nem is akarom annak nagy jelentőségét becsülni!

Hatalmas, egyik leghatalmasabb mótora az a nemzet fölvirágzásának,

A nemzetek közötti küzdelmeket emberek vivják; az emberek pedig nemcsak fizikai, hanem etikai lények is; következésképp a ki az ész hódító erejét kifelelde a csaták számításból, elszámította magát.

Mind a mellett: ha valakitől félnem kell, hogy megtámadt, én biz' annak nemcsak az eszét fogom mérlegelni, hanem öklét is megnézem; aztán meghányom-vetem, hogy támadás esetére a körülállók közül melyikünknek lehet nagyobb reménysége segítséget kapni?

Széchenyi is a magyar kultúrát akarta alkalmazni 48 előtt a magyarországi idegen ajku népek beolvasztására — de nem egyedül!

Ő az akkor még előjogokkal bíró nemességre támaszkodott egyik kezével.

Igy gondolkozék:

Művelté, azaz: rokonszenvesse, vonzóvá: — olyanná akarom tenni a magyart, a kivel érintkezni, a kihez tartozni kellemes és dicsőséges.

Ezzel a magyarral — mikor már művelt lesz — büszkén, fölemelt fővel, kart karban fognak menni a többi testvéreik, mert kellemes és hizelgő lesz rájuk nézve azt mondhatni, hogy az az intelligens valaki, a kinek a karján sétálnak, nekik testvéreik.

De nem feledem ki számításomból, hogy ez csak cél; most nincs meg tényleg s ha céloamat elárulnám előttük, mielőtt még elértem, talán, sőt bizonyosan reakciót ébresztenék közöttük magam ellen; mert hiszen a horvát, szerb, illir, bosnyák nem magyar ajku s habár történelmi multja,

intézményeinek ugyanazonossága nem csekély erővel hozzánk fűzi is, mégis van valami, a mi megkülönbözteti őt a magyartól: a nyelv.

Mivel kössem a magyarhoz őket addig, míg a civilizációval, a kifejtett magyar kultúrával oda nem köthetem!

A nemességgel!

Annak a horvát, szerb, illir, bosnyák testvéreinek a legfelsőbb rétege — az, a mely az alsóbb rétegeket vezeti — magyar nemes; osztálytárs azokkal a nemesekkel, a kik magyarul beszélnek.

Tehát: míg a kultúra kötelei lassan, alig észrevehető módon elkészülnek, a nemesség érdeke és büszkesége által fűzöm őket magyarjaimhoz.

Es ez sikerült volna is neki, — ha egy századdal előbb születik.

Mert higye el *Censor* — hiába kacagának némelyek fölötté! — van valami abban a nemességben, a mi nemcsak köt, mert hizeleg, hanem kötelez is, mert van rációja.

Emberek vagyunk; vágyunk kitüntetéseknek lenni a nagy tömegnél.

Ezen az emberi gyüngeségen nőtt olyan terebélyes fává az érdemrendek csemetéje s hasztalan nevetünk fölötté! az még mindig nőni fog.

A kinek nemesi kutyabőre van, annak jól esik, hogy van; a kinek nincs, az a titkos irigységet nevetéssel palástolva kiált föl:

„Megvetlek — egres!“

Es rációja is van; tehát nem is olyan nevetséges az, a minőnek első pillanatra látszik.

Censor a faj jelentőségét, melyet az újabbkori tudomány nemcsak megállapított, de be is bizonyított, elősméri könyvében.

És ha ezt elősmerte, akkor nem szabad vállvonitva mosolyognia a nemesség fölött.

A nemesség, a népek nagy tömege között való kiemelés — elenyésző csekély kivétel mellett — mindig az egyéni kimagaslóbb tulajdonságok dija szokott lenni;

minthogy pedig a fajnak, a származásnak jelentősége van;

minthogy nem egy családnál látjuk, hogy: ha nem az apa, nagyapa, szépapa — hát az úkapa újból föltámad a későbbi nemzedékben:

A nemesség nemcsak az emberi gyöngeségek jelzője, hanem emléktábla is azokon a pontokon, a honnan egykor hasznos forrásviz buzgott; a hol tehát kell viznek lennie, a mely — ha most nem mutatkozik is — egyszer megint felszínre kerülhet.

Censor mindez igazságokat tudja, de arra az időre, míg könyvét írta, akarattal elfelejtette, mert ha szemlélődése közben ezeket a dolgokat is érinti, nem rughatta volna félre utjából olyan kicsinyléssel a magyar gentryt.

Nem kiálthatott volna rá:

Le veled!

Hadd ott azt a helyet, melyet eddig annyi éberséggel, tudással, hatalmas erővel elfoglalva tartottál!

Te lejártad magadat — mi demokráciát akarunk.

Vajon — igazán?

Nem!

Hanem: az egyik az arisztokráciát föl akarja cserélni egy másik arisztokráciával.

A születési arisztokrácia helyére oda akarja ültetni az ész-arisztokráciát.

Nemes és — értelem nélkül való törekvés!

Látott-e már valahol államot, a hol az ész-arisztokrácia egyedül kormányzott volna?

Az ész-arisztokrácia, mely tulajdonképen legbecsesebb az arisztokráciák között; mely tulajdonképen koronáz, maga soha és sehol se viselt koronát.

Az ész-arisztokrácia nem királykodott soha; csak tanácsosa maradt mindig a királyi székbe tolt testvér arisztokráciának: a születésnek, vagy a pénznek.

Magyarországon ma az arisztokráciák között a legelső helyet a születés-arisztokrácia foglalja el.

Mi magyarok — nemcsak a legmagasabb réteg, nemcsak a gentry, nemcsak a polgárság, hanem a tulajdonképeni nép is; tehát a nemzet mint egész — arisztokratikus hajlamuk vagyunk és pedig legjobban hódolunk az arisztokráciák közül a születés-arisztokráciának.

Ez az egyik legkarakterisztikusabb vonása a mi individualizmusunknak.

Hasztalan fog akár tizezer *Censor* e jellemvonásunk fölött nevetni!

Mi, a nemzet azzal felelünk az ő okoskodásaira, hogy a közöttünk megtelepült cigány is azt mondja egyik a másiknak: — Hátrább előttem te, Csóré familia! — En az Ábri familiából való vagyok!

Micsoda nagy érdek követeli azt, hogy a nemzetet egyik arisztokráciából kirázva, belerázzuk a másik arisztokráciába?

Micsoda nagy érdek követeli ezt az erőszakos rázogatót, különösen, mikor a születés-arisztokrácia, helyére ugysem ültethetjük oda az ész-arisztokráciát, mert az nem királykodik, hanem csak tanácsodik — hanem oda ülne helyébe a — pénz-arisztokrácia.

Nemesebbnek tartja *Censor* a születés-arisztokráciánál a pénz arisztokráciát?

Idiálistikusabbnak, lelkesülésre képesebbnak, eszmegazdagabbnak?

Hiszen most is arról panaszkodik, hogy:

„Az új nemzedéknek nincs többé eszménye, csak opportunizmusa; az ifju nemzedék lelkéből a túljózanás realizmusának szárazsága tátong felénk. A legújabbkor fejlődéséből hiányzik a lelkesedés és idealizmus alapszine. A modern korszellem sápadt, blazirt arcán nincs meg a hevesebb vérkeringés okozta pir.“ (20. lap.)

Ha így van, — pedig így van — a leg-lelkesedni tudóbb, leghazafiasabb, legtöbb idealizmust magában egyesítő arisztokrácia a születés-arisztokrácia vezérkedése mellett, — mi lesz akkor, ha a pénz-arisztokrácia ragadja ki ennek kezéből a kormánybotot?

Avagy a pénz embere jobban képes hevülni az eszményért, a haza elvont fogalmáért; (mikor neki mindenütt hazája van) kevésbé lesz túljózan realista? kevésbé blazirt és száraz, mint az ősi telek s őseinek hamvai által egy ponthoz kötött, a nagy multon rajongva csüngő születés embere?

De eltekintve attól, hogy hasztalan törekvés: egy minden izében születés-arisztokratikus hajlamu nemzetnél a 'születés-arisztokráciának detronizálását akarni;

Eltekintve attól, hogy helyébe ugy se

lehetne az ész-arisztokráciát ültetni, hanem majd odaülne helyébe az eszményekért nem valami nagyon lelkesülő pénzarisztokrácia.

Mit gondol *Censor* ur; minő szolgálatot tenne a vezérszerep ilyenén átszanszirozása által a nemzetnek?

Most a vezérszerep a gentry kezében van, mely nemcsak születésére tud büszkélkedni, hanem legnagyobb kontingensét az ész-arisztokratáknak is épen ő szolgáltatta.

Most a vezérszerep a gentry kezében van, mely izről-izre magyar: egy ezredéven keresztül ontotta vérét a darab föld védelmében, melyet Magyarországnak neveznek; mely tudja, hogy az ő létjoga csak addig tart, míg ezt a darab földet Magyarországnak nevezik.

Ha jönne egy nagy politikai földindulás, mely a gentryre nemcsak rá kiáltana, mint *Censor*, hogy «pusztulj!», hanem igazán elpusztítaná azt; akkor — a pénzarisztokrácia vezérszerepre jutása által — kinek a kezébe menne át Magyarország sorsának intézése?

Zsidók kezébe.

Mert a pénz náluk van s nincsen magyar osztály, mely a pénz terén nekik kétséssé tehetné a diadalt.

Már pedig, hogy zsidóktól függjön Magyarország jövője, azt *Censor* sem akarhatja; ha egyéb okból nem, hát legalább azért, mert kár volna, ha annak az izről-izre magyar gentrynek a kezéből, mely ezer éven át nemzetalkotó elemnek bizonyította magát, egy fajnak a kezébe menne át az uralom, mely mellett háromszáz év történelme tanuskodik, hogy nincsen meg benne egyetlen kelléke sem a nemzetalkotás tehetségének.

IRODALOM.

II. Rákóczy Ferencz pipája.

Beszély.

Irta: *Baldzs Sándor*.

Székely Tamás agglegény, első osztályú pénzügyi számtanácsos. Az volt már a Bachkorszakban és az ma is a Tiszakorszakban. Nem is lesz soha egyéb, hanemha „néhai“-vá, ha előbb talál meghalni, mintsem nyugdíjaznák, vagy czimzetes osztálytanácsossá, ha előbb nyugdíjaznák, mintsem meghalna. Az egyik vagy másik czimet bizonyosan megkapja. De egyebet nem is várhat.

Ő jól tudja ezt, de már régóta megnyugodott benne. Megelégszik ő a rangjával is, a fizetésével is, a tisztelettel is, melyben a miniszteriumban részesítik.

Tudja is ott mindenki, a miniszter is, az államtitkár is, az osztálytanácsosok is, meg az egész hivataltábor, hogy ki és mi a Székely Tamás. A lelke a miniszteriumnak. Kis ujjában van az ügykezelés minden ága. Valamennyi osztálya van a miniszteriumnak, pedig elég szép számmal van, azt mind ő rendezte be. Valahány új ember érkezik a miniszteriumba, azt mind ő idomítja. Ha a miniszter új, akkor a

régi államtitkár kedveskedik neki azzal a jó tanácsossal, hogy „a többire nézve akár-miféle dologban sziveskedjék csak Székely Tamás bácsit megkérdezni, ő mindent tud.“ Ha az államtitkár új, akkor a régi miniszter részelteti őt ebben a jóindulatu tanácsban. Az osztálytanácsosok szintén hozzájárnak iskolába, s nem is volt rá eset, hogy valamely osztálytanácsos oly ügyben kapott volna orrot valaha, melyben a Székely Tamás bácsi tanácsa szerint járt el. Türelmes jó professzor, a ki a fáradságáért nem kap, nem is kíván, de nem is fogadna el más jutalmat, — mint legfeljebb egy tajtékipipát.

A mióta professzor, soha sem is kapott más jutalmat. Mikor a csehek uralkodtak, akkor cseh pipákat kapott, mikor a németek uralkodtak, akkor német pipákat kapott, a mióta magyarok uralkodnak, magyar pipákat kap. Olyan gyűjteménye is van, melyet bátran műtörténelmi és pedig internacionális muzeumnak is elnevezhetnénk!

Képviselve van benne minden tajtékfaj, minden műiskola, minden ország divatja, s minden élő és elhunyt pipafaragó mester.

Mikor az első honoráriumot, az első tajtékipipát kapta, ő maga még nem volt pipás. Ennek a kedvéért lett azzá. De szép, nagy, fél magyar, fél német stilben épített pipa is volt, melyre egy alvó nimfa volt faragva, hollandi stilben. Székely Tamásnak úgy megtetszett az a hamisan mosolygó tündérke, hogy kedvéért megtanult pipázni. Mert az is tudomány, a mit hej, keserves áron szerez meg magának a fiatal ember. S Székely Tamás akkor még fiatal ember volt. Csakhogy azóta már harmincz tavasz vizei folytak le a Dunán, s Székely Tamásnak délczeg termetét és fényes göndör fekete fürtjeit is magukkal vitték.

És pedig lassankint, észrevétlenül. Székely Tamás alig vett észre az egész dologból valamit. S ha vett is, nem törődött vele, ha az esztendőkkkel a pipagyűjteménye is növekedett, s örült, ha egygyel több pipaállványt kellett beszereznie.

Mert ez volt az ő becsvágya, büszkesége, egyetlen szenvedélye.

Annyira nem törődött semmi egyébvel a világon, — hogy még házasodni is elfelejtett. Pedig valaha nagyon készült hozzá. Fogadok is, hogy ha nem tanult volna meg pipázni, hát most esténként az unokáit lovagoltatná a térdein, a helyett, hogy a pipáit törülgetné, s még a karácson estét is kupakesiszolással töltse.

Szóval, lassankint egészen belebolondult a pipáiba. Szive, szenvedélyei egészen ezekéi voltak, s gondozásuk annyira igénybe vette egész idejét, hogy sem a leányoknak, sem egyéb más világi hivalkodásnak nem jutott belőle semmi.

Pipái közt élt, pipái közt volt boldog. Ezekre költötte minden pénzét, s ha kellett, sokszor képes volt hetekig lemondani még a húsételről is, csakhogy valamely kiválóbb pipapéldányt, a melynek hírért megvitték neki, megszerezhesse!

A nyilvántartásra pedig különös nagy gondot fordít Székely Tamás.

Egész halmaz protokollumot vezet róluk, melyekben minden pipának benne van az élettörténete és a legendája.

Kitől kapta, mikor kapta, kitől vette,

mikor vette? Ki a mestere? Kinek a birtokából jutott az ő kezei közé? Van-e valami nevezetes életében?

Megvan mindegyiknek a maga száma, sőt még neve is.

A szebbek, kecsesebbek, a finomabb alkatauk női nevekre vannak keresztelve, a többiek férfiak, országok és nevezetesebb állatok neveit kapják.

Mind megannyi nevezetesség. A legközségesebb pipa is legalább miniszter, osztálytanácsos, vagy nagy díjt nyert agár vagy paripa.

Egész életét köztük tölti; csiszolgatja, fényesíti őket. Ugy ül ott közöttük a nagy füstfellegben, mint valami boszorkánymester, a ki már annyira vitte, hogy formáliter beszélgetni is tud velük.

Természetesen mindig pipázik. Ha Katica kihül, rágyújt Juliskára, s ha az is kiég, akkor Palmerstonra, a Kincsemre, vagy Csokonai Vitéz Mihályra kerül a sor.

Ezek az ő barátai, kedvencei. Ez az ő családja, más nincs. Még a harmad izes atyjafiai is mind kihaltak már. Egyedül áll a világon, mint valami elhagyott kútgém a pusztában.

De nem törődik vele. Van elég, a kit szeressen, ott vannak a pipái. Közöttük boldognak érzi magát. Boldognak és büszkének, mert jól tudja, hogy gyűjteményéhez hasonló nincs az egész országban!

Ebben keresi becsvágyát, ez az ő büszkesége. Szeret is vele dicsekedni, s boldog ha mutogathatja. Mindenkit szivesen lát, ha a gyűjteményét bámulni megy hozzá. Mennek is elegen. Még a miniszter is el jár hozzá időnkint, mert tudja, hogy örömet okoz vele, s mert érzi, hogy kártérítéssel tartozik neki állandó mellőzéseért. És azzal Székely Tamás meg is elégszik, soha se zaklatja, és soha se sürgeti osztálytanácsossá kineveztetését. Ezt a miniszter is tudja, s visszaél vele. Egy-egy látogatással szúrja ki a szemét, vagy a tömeges elléptetések alkalmával egy-egy tajték pipával. Ezt sem érette teszi, hanem maga magáért. Valamivel csak el kell hallgattatnia lelkiösmerete furdalásait.

Igy él Székely Tamás csöndes elvonultságban és boldogan, már több mint negyed század óta.

De mi örök a világon?

Az ember azt hinné, hogy ebbe a magános mély völgybe nem hatolhat be a vihar, s hogy az az igénytelen szerény boldogság csak nem kelti fel a démonok irigységét!

De a vihar mindentüvé megtalálja utját, s a rossz démonok nemcsak azt nem tűrik el, hogy valaki boldog legyen, de még azt se, hogy csak annak képzelje is magát!

Egy borongós szomorú őszi délutánon, valami Farkas Dániel nevű ur látogatta meg a pipamuzeumot, s rendkívül megörvendeztetve vele Székely Tamást, a ki hírből már ismerte őt, s tudta, hogy nem gyűjtő ugyan, s nincs berendezett muzeuma, de nagy pipás, nagy műértő, — valóságos szakember és tekintély.

Az igazat megvallva, már régóta várta e látogatást, már kissé bántotta is a hiúságát, hogy oly soká várakozott magára.

Hisz Magyarország híre már régen meg ne találhatta volna őt! S a Farkas Dá-

nielek, és a Székely Tamások száma még kisebb. Már régen eszébe juthatott volna.

Farkas Dániel a szakemberek követelésével és bíráló szigorával vizsgálta át a muzeumot, beható szemle alá vette a gyűjteményt, egyes kiválóbb példányait, tanulmányozta furásaikat, alakjaikat s az anyagot, melyből készültek, s mikor szemléjével készen volt, oly ember ünnepélyességével, a ki tudja, hogy szavainak súlyos jelentősége van, így szólt:

No már ez derék, ez igazán derék! Ily kollekció csakugyan nincs több az országban!

Es ezzel megrázta kezét az ítéletét dobogó szívvel várt Székely Tamásnak, a ki nagy szerényen megköszönte az elismerést, nem tagadván, hogy az ily kitűnő szakember szájából kétszeresen jól esik szívének.

Csak az a kár, hogy a fejedelem pipája nincs itt, mert annak csakugyan itt lenne a legméltóbb helye! Az igazán nagy kár, hogy azt nem tudta megszerezni!

Székely Tamás nem felelt, de arcát egész homlokáig sötét pir, a szégyen pirja borította el. Semmit se tudott a fejedelem pipájáról, most hallotta először említett. De nyílt, őszinte lélek volt: röstelkedve ugyan, de bevallotta Farkas Dánielnek, hogy nem tudja, miről legyen szó.

Farkas Dániel alig akart hinni füleinek. Székely Tamás nem hallotta hírét a fejedelem pipájának!..

Ez csakugyan nem rossz! — De hát nem tréfál az ur?

— Ily dolgokban nem szoktam tréfálni, — felelte komolyan Székely Tamás, s úgy megaprehendált e kérdés miatt, hogy ha nem Farkas Dánieltől ered, nyomban ajtót mutat vendégének.

— Na, ha nem tréfál, lát tudja meg, hogy II. Rákóczy fejedelemnek egy pipája maradt meg, mely jelenleg bizonyos Sóós Demeter birtokában van, a ki ez idő szerint szintén számtiszt mint uraságod, csak hogy a városnál.

Hej Farkas Dániel, Farkas Dániel, de csak nagy szeget ütöttél ezzel a szóval szegény Székely Tamás fejébe!

Megölted a lelki nyugodalmát, megzavartad csöndes boldogságát, s elraboltad szemétől azt az egyetlen gyönyörűséget a mivel pipáin kívül birt: az édes, csöndes álmot!..

Szegény Székely Tamás ettől az órától fogva semmi egyéb nem volt képes gondolni, mint a fejedelem pipájára.

Milyen stílusban lehet építve? Milyen a faragvány rajta? Ki a mestere? Hogy jutott a Sóós Demeter birtokába?

Hej, ha ő azt megszerezhetné gyűjteménye számára! Az lenne abban a király, a a korona. Állványa tetején trónust csinálna a számára, mely vörös bársonnyal lenne bevonva. Ott lenne a helye, mint a szentségnek az oltár felett.

Hej, ha ő ezt a pipát megszerezhetné!

De nem reménykedett, még valószínűnek se tartotta. Magából indult ki. Tudta, hogy ha az a pipa az övé lenne, ő azt a világ minden kincseért oda nem adná senkinek, s föltette, hogy a boldog Sóós Demeter is csak megtudja becsülni kincsét.

Aztán minő árt is ígérhetne ő érette, a ki szegény, s egész vagyonát a fizetése képezi. Először életében vált sorsával elé-

gületlenné, először életében szeretett volna dúsgazdag lenni. Ha egy háza lett volna a váci utczában, még azt is odaadta volna ezért a pipáért!

Pedig még nem is látta! Hát még ha meglátja!

Sokáig habozott, hogy megnézzé-e? Félt, előre tudta, hogy még betegebb lesz tőle. Hisz már most se képes egyébre gondolni is. S minden éjjel csak arról álmodik. Mindig ott látja az állvány tetején.

Végre odáig jutott, hogy nem volt képes tovább ellenállani: felkereste Sóós Demetert.

Beteges öreg urat talált, ki nálánál vagy tizenöt évvel lehetett öregebb. Épen herbatheát ivott, melyet egy fonnyadt arcu hervadt női alak nyújtott neki, a kiről néhez lett volna kitalálni: felesége-e? leánya-e? vagy a gazdasszonya? Mindegyik lehetett.

Morózus, barátságtalan ember volt, de meg is volt az oka rá, öreg is volt, beteg is volt, szegény is volt. Legalább egyetlen szobából álló lakása és butorainak állapotát az gyanították.

Midőn Székely Tamás tőle kitelhetőleg nyájasan mosolyogva szobájába lépett, azt se várta, hogy bemutassa magát, hanem mérgesen rávált, hogy kicsoda az ur és mit akar?

Székely Tamás elmondta, hogy kicsoda és hogy mi járatban van?

A Székely Tamás név hallattára a beteg kissé barátságosabbá vált. Azt mondta, hogy ismeri a nevét, s tudja, hogy híres pipakollekciója van. Azután meg-inálta székkel, s azt mondta, hogy már gyanítja, hogy mért jött. Biznyosan a pipa végett.

A végett — mondá dobogó szívvel Székely Tamás — szeretném megnézni.

Megnézni, megnézheti az ur. Zsuzsa, mutasd meg.

Zsuzsa egy gyanakodó és komor tekintet vetett Székely Tamásra és az asztal fiókból egy kopottas fekete bőrtokot vett elő és átnyújtotta Székely Tamásnak.

Öblös vastag tajtékpipa, szilárd, kemény mint a gránit. Két század viszontagsága alig hagyott rajta egyéb nyomot, mint egy kis horpadást a fenekén. Azt is csak úgy kaphatta, hogy valamely pajkos gyerek valamikor diót törhetett vele. A színe barnás sárga, melynek megteremtésén legalább negyven-ötven tüdő buzgólkodhatott. Az alakja félig törökös, félig magyaros. Lehet csibuknak is, magyar pipának is használni, a hogy birtokosának tetszik. Fedele láncon függ s lejár tetejéről, s annyira szintelen, hogy azt se lehet tudni, hogy ezüstből van-e vagy valamely más ércből? Izmos teste tele van faragva mindenféle czirádákkal és ákumbákumokkal, hirdetve mestere gazdag képzelődésének szeszélyes voltát. Hasára egy ugró szörnyeteg van faragva, mely lehet farkas, lehet kutya, nőstény oroszán vagy párducz.

Székely Tamás a műértő gyönyörűségével nézegette a pipát s azt kérdezte: hogy került uraságod birtokába.

A szép apám apja, Sóós Ádám kapta II. Rákóczy Ferencz fejedelemtől, a kinek kapitánya volt, a mikor megvitte neki a nagyszombati győzedelem hírét. Azóta mindig családuknak birtokában van, s ott is marad, a mig élek. Ha meghalok, ezé a leány lesz itt, mert fiam nincs, én vagyok az

utolsó Sóós ebből az ágból. Ő aztán csináljon vele a mit akar. Ha férjhez talál még menni és gyereke lesz, őriztesse meg a familiájában; ha itt marad, a mi megeshetik, mert se pénze se fiatal se szép — akkor a muzeumé lesz, mondá Zsuzsa kissé orrhangan, de határozott hangon.

Székely Tamás pedig belátta, hogyha száz annyi pénze volna is, mint a mennyi nincs, itt nincs vásár. Azért még egyszer jól megnézte a pipát, visszahelyezte tokjába és sóhajtván az asztalra helyezte.

Azután megköszönte a szivességet és ajánlotta magát.

Hej de kár is volt ide jönni; hisz előre sejtette, a mint hogy sejtette is, hogy még jobban bele fog betegedni.

Bele is betegedett. Ugy bele betegedett, hogy a kedve is elveszett, étvágya is elveszett, álma is elveszett

Csak most, hogy látta a pipát csak most, hogy tudja, hogy annak megszerzése lehetlenség, csak most kapta meg szívét igazi gyötrelmes vágy utána.

Éjjel nappal csak ez forgott fejében, izgatott képzelődése folyvást csak azzal gyötörte, hogy mily tekintélyt és fényt adna gyűjteményének az a pipa! Akkor volna csak igazán első és egyetlen az országban. Most hiányos, csorba, olyan mint a ezimer, melyről hiányzik a korona!

Ez a kép annyira gyötört, hogy utoljára tesileg is belebetegedett. Olyan halvány volt az arcza, hogy minden ember csak azt kérdezte tőle a hivatalban, hogy mi lelte Székely bácsit.

Két álló hétig kiállotta, két hét múlva elment Sóóshoz és megkérte a leányát.

Megbolondult az ur? Kérdé Sóós, a ki szokimondó ember volt.

Meg — felelé Székely.

Hány esztendő óta szolgál az ur?

Negyven esztendő óta.

Akkor hát a felesége egész penziót fog kapni?

Egészet!

Akkor oda adom a leányt és a pipát is, mert egyéb stafirungot nem adok.

Nem is kell.

Két hét múlva a pipa is, Zsuzsa is Székely Tamásé volt.

Az esküvő utáni reggelen levélhordó lépett szobájába.

Ki az ördög írhat nekem? kérdé magában Székely Tamás és egészen megijedt a levéltől, pedig nem is volt fekete pecsét rajta.

Sejtelve támadt.

Farkas Dániel írta vigasztalásul.

Ne törje magát barátom uram a Sóós féle pipáért, mert az soha se volt a fejedelemé. II. Rákóczy Ferencz, mint Thaly Kálmántól megtudakoztam, nem volt pipás!

Röpke mondások.

— Ujabb magyar költőkből. —

Az botlik, a ki csak magasba néz.
Dóczi.

Boldog a szív, mely sírig édes,
Kiolthatatlan vágyat érez.
Jakab Ödön.

A testi vágy, mint a szunyogcsipés,
Mi inkább kotrod, viszketegje nő.
Rákosi.

Rossz a világ, de a világon
Vannak kivételek.
Az együgyűk s a kik szeretnek,
Aldást érdemlenek.

Gáspár Imre.

Ismered a földi rendet?
Le van győzve, a ki szenved.
S a ki sebét nyitva hagyja:
Elvéri az istenadta!

Reviczky

A boldogok hamar felednek,
És a ki tud feledni, boldog.

Az emberi szív oly ritkán nyilatkozik az
életben,
Hogy nem csoda, ha csak dadogni tud.

Petelei István.

Kis örömek teszik ki üdvünk',
Miket a gondoktól kiküzdünk.

Reviczky.

Pénzt, paripát, feleséget
Soha se bizz' másra.

Arany László.

Mielőtt tovább fordított volna, elgondol-
kozott kissé, isten tudja miről és egy mélyet,
nagyon, nagyon mélyet sóhajtott, isten tudja
miért?

Egy példaszó azt tartja, hogy minden
sóhajtas felelet egy gondolatra.

Szomorú gondolat lehetett, mert a felelet
is nagyon szomorú volt!

A fiatal leányka egyedül volt, tehát nem
kellett képmutatóskodnia. Nem kellett visz-
szafajtani önkénytelenül kitörő sóhajtasát,
bátran megkönnyithette vele a szívét.

Az az, hogy csak ő képzelte, hogy egye-

ügynöknő lehetett, mert a sóhajtasról azon-
nal eltalálta, hogy hollá! itt tüzletet lehet
csinálni és mindjárt hozzá is látott a do-
loghoz.

Először is természetesen tájékozni akarta
magát a helyzetre és viszonyokra nézve s
a tündérek birtokában levő delej erejével
rá kényszerítette a fiatal leánykát, hogy
egész részletességgel beszélje el neki szive
történetét, de egész nyíltsággal és semmit
el nem hallgatva.

Szegény kis Rózsika azt hitte, hogy gon-
dolkozik és emlékeivel játszik, pedig

veknak is jut. Hát hogy ne jutna a tied-
nek is, a mely annyi kincsben gazdag!

Bizd csak reám, majd elintézem én. Majd
észretérem én azt a hóbertos és hetyke
urficskát is. Oh, előttem nincs lehetetlen-
ség! Csak engedelmeskedned és azt kell
tenned, a mit én fogok neked sugni! És
most kezdjünk a dologhoz: Miczi kisasz-
szony, felkérem önt, sziveskedjék itt rö-
gön megjelenni!

Miczi kisasszony, mint tudjuk, egyike
Rózsika kisasszony barátnőinek s ugyan-
csak engedelmeskedett a hatalmas tündér

nénit. A néni meg is igézte a maga részé-
ről, de azt mondta, hogy beszélj a Rózsi-
kával. Ha ő jön, elmegyek, de nélküle
nem! Ugy-e hogy eljössz, te iczi-piczi arany
tündérekem?

— Mondd, hogy elmegy! — sugá a
tündér.

— Elmegyek! — mondá Rózsika kisasz-
szony s kérte barátnőjét, hogy legalább egy
pillanatra foglaljon helyet.

— Nem lehet, édesem, hanem majd hol-
nap eljövök értetek. Most futok a szabó-
hoz, mert a tunikám szűk, onnan rohanok

LOVAS ZOK.

Szerencse, ifjuság jelennek,
Elmultnak élnek búsak, aggok.

Vajda János.

Leány, kiben még több az égi fél,
Ki mindentől, kitől mindenki fél.

Bulla János.

A dalok bájos, hűtlen madarak.
Ha fészkeikből kiröppentek egyszer:
Hírt hozni vissza ők nem szállanak.

Kiss József.

Regényes házasság.

Főolvasatott a Petőfi-társaság január 6-iki
diszgyűlésén.

(Folytatás.)

Egy nyári délután Rózsika künn ült a
kertben a lugasban, és olvasott. Regényt
olvasott, egy fiatal leány, egy boldog fiatal
leány történetét, aki szeretett, szeretettet,
s épen azon a lapon lépett véglegényével
oltár elé, a melyet Rózsika kisasszony épen
átolvasott.

dül van. Nem volt egyedül. Egy valaki
szendergett közelében, kit e bú és han-
gos sóhajtas felebresztett.

Ez a valaki egy láthatlan utazó ügynöknő
volt, a szerelem istennőjének utazó ügynök-
nője, egy pajzán elmés tündér, ki itt jár-
tában-keltében megfáradt kissé s ledőlt
pihenni egy rózsalevéltre — vagy tán épen
a gyermek szívére.

Hogy egyenesen épen e házba volt-e
küldve, azt nem tudhatni, de annyi bizo-
nyos, hogy ügyes, élelmes és gyakorlati

csak egy furfangos vizsgálóbíró vallatásaira
felelt.

Hát így vagyunk! mondá magában a
kis élelmes ügynöknő, midőn már teljes át-
tekintést nyert a viszonyok fölött — sze-
gény, szegény kis teremtés te. Na, ne bu-
sulj, majd segítünk a dolgon. Majd meg-
gyógyítom én beteg szívedet! No, ne légy
hát olyan szomorú, te kis bohó! Hát nem
tudod, hogy a szerelem olyan nap, olyan
hatalmas gazdag tűztenger, a melyből leg-
alább egy sugár még a legszegényebb szí-

parancsának, mert ime már itt van. —
Miczi kisasszony egy szép kis fűrgő és
szőke kisasszony, a ki mindig siet és min-
dig fut, most is sietett és most is futott.

Azon kezdte, hogy köszöni, nem ül le,
csak egy pillanatra ugrott be, annyi a
dolga, hogy isten a megmondhatója, azért,
hogy megkérje az ő kedves, egyetlen ara-
nyos Rózsikáját, hogy holnap menjen el
vele az országgyűlésre. A Pali fog beszélni,
a ki főbe üti, ha nem lesz ott. De a ma-
mája beteg. Most eljött, hogy megkérje a

a kalapom után, aztán a Mácsihoz ugrom
fel egy pillanatra, mert a Pepi vár reám,
hozzá ígérkeztem, de nem mehetek s azt
akarom neki megmondani. Na, pá édesem
maradj, maradj, mert nekem sietnem kell!

És aztán el is sietett, mint a szél, Ró-
zsika kisasszony pedig kezébe vette regé-
nyét, hogy tovább olvasson, de sehogy se
ment. Olyan szórakozottá lőn, nem is tudta,
hogy mit olvas. Egyszer csak kiejtette
kezeiből a könyvet, a nélkül, hogy észre-
vette volna. Olyan mályen elgondolkozott

arról a bizonyos isten tudja miről s olyan nagyokat sóhajtott: isten tudja miért! A tündér ügynöknő pedig oda állt mellé és mosolygott, folyvást sugdosott szép rózsaszín fülecskéjébe. Rózsika pedig ismét azt hitte, hogy az ábránd ama ködfátyolképei, melyek szemei előtt elvonulnak, az ő saját gondolatai.

Másnap tíz órakor már ott ültek az országház karzatán, de kissé későn érkeztek, már csak a harmadik sorban kaphattak helyet. Hallani ugyan itt is lehetett s látni is valamit, de őket nem lehetett látni, már legalább a képviselőknek nem.

Rózsika ezt észre se vette, de a Miczike ugyancsak haragudott. Máskülönben épen jókor érkeztek. A Pali beszélt s a Miczike ugyancsak igyekezett emlékezetébe venni, hogy mit beszél, félt szegényke, hogy főbeütik.

Pali után új szónok következett, s gyönyörű, erőteljes és férfias szónoki hang rezgett végig az öblös termen, mely mindenkinek kellemesen érintett, de sehol oly csodálatos viszhangra nem talált, mint a Rózsika szívében, mely e hang első megcsendülésére csakugy remegni kezdett a felindulástól.

Minden szem és minden látcsó, a mi asszonykézben volt, a szónokra lőn irányozva.

— Odanézz! sugá a tündér ügynöknő, ki szintén jelen volt az ülésen.

Rózsika odanézett és mitt látott? Egy szép magas, barna fiatal embert, ki lelkesült arcczal, villogó szemekkel, délczeg magatartással és oly hévvel kezdte meg szónoklását, hogy az egész érdeklődés azonnal feléje fordult s kísérelőül szegődött.

— Te? — sugá a mama — nem a Gencső Dénes az, a ki most beszél?

— Nekem is úgy tetszik, felelé Rózsika — hogy hasonlít hozzá!

Lám, még a legjobbak is hogy tudnak föllenteni! Úgy látszik, hogy hasonlít hozzá! Fölsimerte, azonnal fölsimerte, már a hangjáról fölsimerte!

Sokáig beszélt, majdnem egy egész óráig, de Rózsikának az az egész óra alig tetszett öt percnek s mikor elhangzott az utolsó szó s felzúdult az éljenzés és a taps, szívét olyan bús, méla érzés fogta el. Eszébe jutott az a kegyetlen ítélet, épen ezek az ajkak mondták ki reá, hogy őt nem fogja szeretni soha senki! senki!

Ugyancsak volt mit sugdosnia a tündér ügynöknőnek, a mig kissé lecsillapithatta dobogó szívét s annyi erőt adott szempiláinak, hogy kiszivárogni kezdő könnyeit visszafojthassa.

Szerencsére Miczi kisasszonynak eszébe jutott, hogy a Málcseiékhöz ígérkezett s hogy onnan még a Pepihez is kell egy ugrást esinálni, s így azt mondta, hogy menjünk már lelkem, nénikém!

És aztán el is távoztak, s mire az utcára kiértek, Rózsika kisasszonynak sikerült ismét föltenni a közöny és az egykedvűség amaz álarczát, melyet eddig oly könnyedén viselt, de melyet most már olyan súlyosnak talált.

— Holnap csak feljönnek a nőgyelet álarczos báljára, úgy-e kedves nénikém? — kérdé Miczi kisasszony, a lépcsőzetről másfél ugrással az utcán teremve.

— Ezzel beszélj! — mondá a mama, hisz tudod, hogy ő az ur a háznál.

— Eljöttök úgy-e? Gyönyörű bál lesz.

Legalább meglátjuk s megismerjük az új képviselőket is, mert ezek bizonyosan ott lesznek. Én a Palit agyon fogom szekálni s tudom nem ismer reám!

Az ügynöknő sugott valamit Rózsika kisasszony fülebe, mire ez anyjához fordult s azt mondta, hogy ha úgy akarod mamácskám, hát menjünk el!

— Na, ez pompás! Én rózsaszinben leszek, hát ti? — kérdé Miczi kisasszony, de már a feleletet nem várta be, mert futnia kellett a Pepihez és neki is futamodott.

— Csodálkozom azon a Gencső Dénesen — mondá a mama — hogy még nem látogatott meg bennünket!

Rózsika nem felelt semmit, de nem csodálkozott rajta. Ő tudta az okát.

Egész nap a fülében csengett az a hang, és egész nap ott állott szemei előtt az a daczos, büszke, szigoru alak, ki azt a kegyetlen ítéletet mondta rá!

Nem tudott szabadulni tőle, még éjjel is róla álmodott, de ha még alva álmodott volna! De ébren, nyitott szemekkel, tudtával annak, hogy a mi felforralt vérét oly vissza nem tartható erővel zuditja agyába nem álom csupán, melynek az ébredés véget vet, hanem valóság, melyet még az elalvás se tud megenyhíteni!

Igazán, ha az a jó betegápoló, az a jó tündér nincs folyvást körülötte, nem tudom, mi történt volna a szegény gyermekkel.

De ennek az ügyes és élelmes tündérnek, ki bele nem fáradt ápolásába, biztatásába, lassankint sikerült lecsillapítani forrongó vérét és oda csempészni szemei elé annak a jóságos zöld színnek az üvegét, mely pillanat alatt képes felbátorítani a legelesettebb sziveket is.

Sőt többet tett; önbizalmat ébresztett e szegény, szétmarcangolt és felháborodott szívből s felzaklatván önértét, oly kihívó merész vállalkozásra sarkalta és birta rá, minővé ez egyszerű gyermek soha se hitte volna magát képesnek.

— Hisz az a szeles fiatal ember — sugdosá különféle változatokban folyvást a fülebe — mikor azt a kegyetlen ítéletet kimondta, még nem is ösmert, igazi ékeségeidről mitse tud, szellemed fényességét még soha, soha se látta arczodon sugározni, ő csak azt a vétkét látta meg a természetnek rajtad, a melyben neked semmi részed nincs, de igazi szépségedről, a mely a te érdemed, arról mitse tud. Ezt meg kell mutatnod neki. Ez legyen elégtételed.

És addig sugdosott, addig sugdosott, hogy a fiatal lányka elhatározta, hogy ha az álarczos bálban találkozni fog azzal a hetyke fiatalemberrel, lefoglalja magának, s kedélyével, szellemével fogja őt rákényszeríteni, hogy megszégyelje magát önmaaga előtt és kegyetlen ítéleteért.

A kis leánynak ez nem jutott eszébe, hogy ez tulajdonképen kaczer, hódító hadjárat, vagy ha eszébe jutott is talán, az a pajzán tündér annyi mindenfélét sugdosott a fülebe s úgy megzavarta kis fejét, hogy utoljára haragosan felkiáltott: Ej, mit, megteszem, hisz álarcz alatt leszek, nem fogja soha megtudni kilételemet!

Persze, hogy nem fogja! biztatá a tündér s azután kettecskén hosszas tanácskozással, kitaláltak egy módot, a melylyel a fiatal ember érdeklődését rögtön és bizto-

san fölébresszék. Elhatározták, hogy Rózsika egy iczi-piczi cserkoszorut fog vinni magával s azt, ha találkoznak, át adja neki „jutalmául tegnapi szónoklatának.“ Ez majd a hiuságát fölébresszi, s a többi aztán magától! megy. Ne aggódjál semmit, te csak azt mondd, a mit én sugok neked, a többi az én dolgom. Én jótállok a sikerért, mert én ismerem őket, s tudom, hogy a kivett horgot a vizek minden halai közt a férfiak kapják be leghamarább, csak legyen a végén akármily kis darab valami, a mi hiuságuknak hizeleg.

És a tündérnek igaza volt. Alig mondta meg Rózsika Gencső Dénesnek, hogy jutalmat hozott számára, s alig nyujtotta át neki a kis koszorucskát, Gencső Dénes azonnal bekapta a horgot, odaszegődött oldalához s egész ottlétük alatt pillanatra se távozott mellőlük. Először volt életében álarczos-bálban, s az az ismeretlen szép maszk, ki oly szelid, édes hangon csevegett vele, úgy elmulatatta, lekötötte, elbájolta őt, szívét, képzelődését, hiuságát s a titokszerűség regényessége úgy zaklatta kíváncsiságát, érdeklődését, hogy egész hévvel könyörgött ismeretlenjének, hogy csak egy röpke pillanatra emelje föl kegyetlen álarcza fátylát, vagy tudassa kilétét s adjon szabadságot rá, hogy meglátogathassa.

— Nem, nem, soha! mondá Rózsika kisasszony oly erélyes, de egyszersmind oly felindult hangon, hogy a fiatal ember egész lényében megremegett hallattára.

— Soha? miért soha? kérdé fájdalmas meglepetéssel.

Oh, milyen jól esett a leányka szívének ennek a hangnak fájdalmas rezgése . . .

— Mert nagyon hiu vagyok és nagyon rút és nem akarom, hogy te azt meglásd!

— Rút? te! Ugyan ki volt az a gonosz és hazug rágalmozó, a ki azt akarta elhíttetni veled?

— Valaki, a ki nem gonosz és nem is hazug, csak őszinte és talán kissé követelő izlésű, de becsületes és önzéstelen szív és én azért nem is haragszom rá. Akkor ugyan nagyon fájt, de már elfelejtettem és megbocsátottam.

— Mondom neked, hogy gonosz rágalmozó volt! Rútnek nevezni téged! A te nemes szép alakoddal; édes, csodálatos hangoddal, okos és pajzán szemekkel! És szikrázó, elbűvölő, megtébolyító szellemeddel.

— Elhallgass, elhallgass, te hizelkedő! — mondá Rózsika remegő hangon — hát te is csak olyan lennél mint mások, hát tőled is félni kell!

Hogy tiltakozott, pedig mily édes gyönyörrel töltötte el egész lényét ez az elragadtatás, a melynek hihetett, a melyről tudta, hogy nem hazugság?

— No, most már mennünk kell, az idő már késő, mondá a mama.

— Nem, nem, még nem, — esdeklett a fiatal ember, hévvel megragadva és megszorítva Rózsika kezét. Legalább addig nem, mig nem tudatjátok, hogy kik vagytok.

— Nem, nem soha! Csak ezt ne kérdd, mert ennek nem szabad megtörténni soha! Isten veled!

— Miért isten veled? — kérdé a fiatal ember oly ijedt és naiv hangon, hogy a mama is, a lány is önkénytelenül el-

mosolyodtak hallattára. — Mondd inkább, a viszontlátásra: Mert nem tarthatlak oly kegyetlennek, hogy legalább annyit meg ne igérj, hogy a jövő bála is eljöttök.

— Talán, egy föltétel alatt! Ha megigéred nekem, hogy nem követsz és semmit se teszel kilétünk kipuhatolására.

— Miért e kegyetlen föltétel?

— Akkor hát isten veled!

— Igérem, igérem, mindent igérek!

— Én hiszek neked, tehát a viszontlátásra!

És gyorsan eltávoztak. És Gencső Dénes úgy bámult utánuk, mint egy eltűnő álomkép után. A tündér megtartotta szavát. Gencső Dénes meg volt babonázva. Agyát mámor, szívét egy édes láng melege töltötte el, melyet a tündér ügynöknő teljes tudóval folyvást szított is, mely az egyszerű és naiv fiatal ember fejét egészen elbódította.

A terem még tele volt, csak ők távoztak, de az ő szemében rögtön egészen üressé vált. A zaj, a zibongás, a csevegés és zene lármája bántották idegeit. Nem tudott tovább maradni, haza sietett. De az ügynöknő is velemet, egy pillanatra se hagyta el. Rózsikával nem is törődött többé! Tudta, hogy ott rendben van a szénája. De ezt a szívet, ezt a dacos és büszke szívet, ezt kellett elkábitani. És el is kábitotta!

Négy nap nem sok idő, mindössze kilenczvenhat óra, de Gencső Dénesnek kilenczvenhat esztendőnél is hosszabbnak tetszett, olyan sóvárogva várta a kedves vasárnap estét, a bál estéjét!

Hát még, ha azt is megsugta volna neki a tündér, hogy Rózsika még nálánál is lassúbbnak találta az órák járását!

De ügyes tündér volt, aki érti a mesterségét. Erről mitse szólt neki, sőt még arra nézve se nyugtatta meg, hogy gondolnak rá egyáltalában s nem üztek-e vele csupán gúnyt és pajzán játékot. Hadd gyötörje ez a bizonytalanság. Hadd törje meg még jobban büszkeségét!

Majdnem a legelső volt az egész bálban s dobogó szívvvel állt egy oszlop mögé a bejárat közelében. Eljő? Nem jó? Már féltizenegy, már tizenegy! Már tömve a terem! Már mindenki itt van, csak ő nincs itt!

— Hát csakugyan csak játékot üztek velem — sóhajtá szomoruan, mert a tündér e pillanatban nem volt mellette, hogy vigasztalja. A tündér most Rózsikánál van, hogy végleg megállapítsa ellene a hadjárat tervezetét.

Végre . . . végre — két új domino lépett a terembe s egy titokteljes hang a fülébe sugott:

— Nézd, ez ő!

Eléje sietett. Miért ily későn? Kérdés szemrehányólag.

— Csalatkozol, nem az vagyok, a kit vársz.

— Ne tagadd, a hangod elárul, a szemed elárul. A szívem verése elárul. Oh mint rettegetem, hogy nem fogsz eljönni!

— Megigérttem, eljöttem, de csak, hogy szavamat beváltsam. Csak egy jó estét s azután egy istenhózzádot jöttem neked mondani. Mert soká, soká, talán soha se fogunk többé beszélni egymással. Te engemet többé nem fogsz találni.

Gencső Dénes szomoruan nézett rá s oly

őszinte fájdalommal — mely a fiatal leányka szívét megremegtette — azt kérdezte, hogy hát akkor miért kerestél föl? Miért bánsz ily rosszul velem? Miért büntetsz, hisz én soha se vétettem ellened!

A fiatal leányka egy ideig szó nélkül nézett rá, azután odanyujtotta kis kezét és megindult hangon mondá: isten veled!

— Csak nem akarsz így elhagyni? Hát soha se fogom megtudni kilétedet? Sohase fogom láthatni arczodat?

— Soha!

— Oh mily kegyetlen vagy! Azt mondd meg legalább, hogy miért?

— Mondtam már, felelte a fiatal leányka szomoruan. — Nagyon rút vagyok és nem akarom, hogy e kedves két éjszaka emléket a rideg közöny törölje ki szivedből. Isten veled!

— Nem, nem bocsátlak. Oh, ne hagyj így el minden remény nélkül. Ne mondd ki azt a retentő szót, hogy soha! Lásd bájos lényed oly kedvessé vált előttem, hogy szívemet zuzod össze ha elhagysz.

— Menni kell!

— Oh ne hagyj el! Hisz látod, hogy már is szeretlek!

— Ha meglátnád arczomat, kinevetnéd e vallomásodat és elpirulnál az elhamarkodott szó fölött.

— Tégy próbára. Én becsületes ember vagyok s esküszöm, hogy ha arczod csakugyan oly rút is lenne, mint a minőnek rágalmozod, még akkor is szeretni foglak ama bájaidért, a melyeket már eddig ismerem! Szeretni fogom a lelkedet, a szellemedet, édes hangodat. De jó isten, mily neveltséges vagyok. Arról beszélek, hogy tudnál-e te szeretni engemet. Erre felelj nekem?

— Legyen tehát — mondá egy-két percznyi habozás után a fiatal leányka, alávetlek a próbának. Holnap megkapod arczképemet. Nézd meg jól és kérdezd meg a szivedet. Azután küld vissza vagy hozd vissza!

És Gencső Dénes másnap csakugyan megkapta a Rózsika arczképét.

Fotografia volt, melyet azonban az élelmes tündér színezett ki!

Ugyanaz az arcz volt, a melyet már ismert, de mégsem ugyanaz az arcz, mert most meglátta azt is, a mit azelőtt nem látott, s fölfedezte azokat az új bájakat is, a melyekkel a szerelem minden arczot fölékesít.

A kép alá néhány szó volt írva, melyet a fiatal ember elpirulva olvasott:

— Oly rút, hogy pénzért lehetne mutogatni s akit nem fog szeretni soha senki! . . . A falnak is füle van.

Gencső Dénes haza vitte a képet és térdre borult.

— Meg tudod-e valaha bocsátani!

vényhozásban egyiránt. És helyesen, mert a vagyoni jólét nemcsak az egyesek, hanem a nemzetek felvirágzásának alapját is képezi. Az ígét, melyet Széchenyi István hangoztatott, hogy az a nemzet, mely elszegényedik, szolgaságba süllyed, a történelem igazolni látszik. És ma, a midőn a világpiaczon öt világrész féltékenyen versenyez egymással, és a midőn a verseny győzelméhez vagy bukásához az anyagi lét vagy nem lét kérdése van kapcsolva kell, hogy a közgazdasági politika abban a figyelemben részesüljön, a melyet megérdemel. Szükséges, hogy azzal a gondolkodók és államférfiak egyiránt alaposan foglalkozzanak. Egész Európa, de Európában mindenekfölött Magyarország nagy gazdasági válságnak néz elébe, mely árnyékát már is előre vetette. A gabna árak és a nyers-termények árai csökkenő irányzatot mutatnak, mert Amerika egymaga többet termel, mint a menyire egész Európának szüksége van és a tultermelésből a gabnaárak nagy mérvű minden átmenet nélküli hanyatlása válságot szül, a melynek romboló hatása legsúlyosabban Magyarországra fog nehezedni.

Miért?

Amaz egyszerű oknál fogva; mert agricol állam vagyunk. Anglia, Franciaország, Németország vagy még Ausztria is könnyebben tűrik e csapást; mert ez államoknak van iparuk, van kereskedésük és az ezekből származó nemzetjövdelem némileg ellensúlyozza a válság kedvezőtlen hatását; de mi főleg, sőt mondhatni egyedül terményeinkre vagyunk utalva és ha azokat nem tudjuk értékesíteni, akkor beállott amaz állapot, melynek következményei kiszámíthatlanok.

És tekintve e helyzetet, dicsérettel kell kiemelnünk Károlyi Sándor gróf legutóbb tartott beszédét, a melyben nemcsak hogy e válságra figyelmessé tette törvényhozásunkat és a kormányt; de a baj kikertülése céljából egyuttal, pozitív javaslattal lépett fel. És figyelme kiterjedt nemcsak az ügyre; de kimutatta ezzel kapcsolatban mindama bajokat, a melyek közgazdasági fejlődésünket akadályozzák, a melyek a nemzet gazdasági erejét megbénítják.

Nagyon helyesen utalt arra, hogy földmívelési iskolákat kell szervezni, a hol a kisebb földbirtokosok gyermekei nyernének kiképeztetést, utalt arra, hogy a takarékpénztárak lassankint kellő átmenettel hitelszövetkezetekké alakítandók; mely esetben sokkal inkább teljesítenék hivatásukat mint ma, a midőn nem ritka az eset, hogy a takarékpénztár a közvetítő szerepét viszi az uzsorás és a földbirtokos között. — Nem kevésbbé figyelemreméltó amaz indítványa, hogy a takarékpénztári betétek és a tartaléktőke közötti különbséget törvény útján megállapítandó, minek következtében ugyan kisebb lenne az osztalék; de annál nagyobb a betevők biztonsága.

Hangsúlyozta, hogy az osztrák-magyar banknak egyik feladatává kell tenni, hogy az az agricol érdekekre több figyelemmel legyen, a földmívelés részére nagyobb ösztöszeket folyósítson, röviden, hogy a magyar földmívelési érdekeket ne tartsa mostoha gyermekének, azokat ne mellőzze, a minek érvényesítése a kormány kötelessége.

KÖZGAZDASÁG.

—
Károlyi Sándor gróf.

A kereskedelmi miniszterium költségvetésének tárgyalása az idén élénkebb volt a szokottnál. Mindennap feltűnőbben észlelhető a jelenség, hogy a közgazdasági kérdések hódítanak a sajtóban és a tör-

Ha a tömör, magvas beszédet figyelemmel kísérjük, meg kell győződnünk arról, hogy e beszéd sok eszmét és igazságot tárt fel. És valóban megérdemli, hogy azzal úgy a sajtó, mint a közvélemény foglalkozzék; nemcsak azért, mert tartalmas, mert a benne felszínre hozott eszmék méltán képezhetik diszkusszió tárgyát; de mert nem kevésbé figyelemreméltó e beszéd azért is, mivel oly férfi ajkáról hallottuk, a ki egész életében a munka, a tett embere volt, a ki a gazdasági téren határozott sikereket aratott.

Ki ne ismerné Károlyi Sándor gróf sokoldalú működését! A „Tiszavölgyi társulat,” a „gazda kör,” az „országos gazdasági egyesület” e munkás tagját, ki eszméi és tevékenysége által egyiránt feltűnik.

Nem létezik közgazdasági mozgalom, mely az ő figyelmét kikerülné, és ha a mozgalom életrevaló és szolid, benne bizonyára pártolójára is lel.

Mint mezőgazda egyike az elsőeknek. Fáradhatlan szorgalma, takarékosága és tevékenysége által elérte azt, hogy nagyérdemű boldogult atyjának, Károlyi István grófnak birtokait nemcsak, hogy rendezte, de egyuttal minden terheitől megszabadította.

Hogy mily eredményeket vivott ki, azt legjobban mutatja Új-Pest, ez amerikai gyorsasággal felépült és benépesített város. Ezelőtt harmincz évvel használhatatlan homokbuczka volt a terület, melyen ma Új-Pest fel van építve; azelőtt nem hozott jövedelmet és Károlyi Sándor gróf volt az a gondolat, hogy azt telkekre kell felosztani és benépesíteni. A kedvező eladási szerződési módzatok által telek könnyen volt szerezhető, s így az csakhamar felépült és ma 18,000 lelket számlál a Budapest tőszomszédságában levő virágzó város, mely messze maga mögött hagyta a főváros összes környezetének helységeit.

Fóthi és káposztásmegyeri gazdaságai mintaszertiek s helyenkint világos képét nyújtják annak, hogy a természet mostohaaságát hogyan győzte le a vasszorgalom és a tőke.

Egyike legtevékenyebb főurainknak, a kinél az idő csakugyan pénz. Egy percet el nem veszteget; hanem hivatásának élve, önérettel és erélylyel dolgozik.

Az államadósságokról.

Van a háborúnak a halottakon, sebesülteken és a köznyomoron kívül egy más réme is, és ez az államadósság. Ha a sebek begyógyultak, a bánatot elmosta az idő, a béke olajága virágzásnak indult, a háboru emlékét még mindig őrzi az államadósság, melyet egyik nemzedék örököl a másik után, melynek terhét viseli minden nemzedék; de előnyeit nem ismerte egyik sem.

A pénzügyi tudománynak alig van ma fontosabb része, mint a mely az államadósságokkal foglalkozik, a mi indokolva van az által, hogy nincs egész Európában egyetlen állam se, melynek adósságai ne volnának és egyuttal nincs egy se, mely adósságaiból nevezetesebb összegeket törlesztett volna. Az államadósság állandó rovatot képez minden civilizált állam költségvetésében és el lehet mondani, hogy

e rovat bár nem régi, mégis kivivta magának a polgárjogot.

Az államadósság a mult századból veszi eredetét; addig is volt ugyan egyik-másik államnak adóssága, de oly jelentéktelen mértékben, hogy a figyelmet alig vonta magára. A tizennyolczadik század második felében és századunkban azonban az államadósságok oly rohamosan tornyosodtak, hogy a tudománynak gondoskodnia kellett arról, hogyan lehessen első sorban kedvezőbb módozatok mellett állami kölcsönöket kötni és mily eszközökhöz kell nyulni, hogy annak terheit a népek megbirják.

A tapasztalás, mint minden téren, itt is mestere volt a népeknek. Az adósságcsinálás kezdetleges stádiuma az volt, hogy nagy névértékkel bocsátott ki az állam arany és ezüst pénzt, például az öt forintos értékű aranyra rá irta a tiz forintot s így bocsátotta forgalomba. Maga az állam nyert ugyan e mütét mellett, de a nép a valódi és a névleges érték közötti különbséget elvesztette. Így a középkorban valamint később is gyakori volt a panasz e visszaélések ellen. Sőt megtörtént az ellenkező is, tudniillik, hogy a kormány a már kibocsátott papírpénz értékét önkényesen leszállította és így iparkodott megmenekülni adósságaitól. Ez utóbbi művelet nem is oly régi; nekünk is kijutott belőle 1811-ben, midőn a forgalomban levő összes papírpénz 20%-ára lett leszállítva, úgy hogy a kinek száz forintja volt, az cserébe husz forintot kapott az államtól, vagy a ki hitelezőjének ezer forinttal tartozott, 1811-ben, midőn az ugynevezett devalváció megtörtént, csak kétszáz forintot tartozott visszafizetni. Mire e mütétek azonban súlyos közgazdasági válságokat szültek és egyuttal megrendítették a bizalmat a kormányzó hatalom iránt. És ez eljárások egyike se volt más, miut a legnagyobb visszaélés az adózók kárára.

Az újabb kor lemondott az eszközökről és az államadósságok két főnemét állapította meg, úgy mint a függő vagy lebegő és az állósított (fundált) adósságokat. A lebegő adóssághoz tartoznak azok, melyek rövid lejáratra visszafizetendők, mint pl. a kincstári jegyek, a melyeket a befolyandó jövedelemre 3—6 hónapra bocsát ki a kormány, hogy pillanatnyi zavarán segíthessen; az állósított adósságok pedig azok, melyek hosszabb időre, vagy épen úgy lesznek kötve, hogy a kölcsön felvételénél csak is a kamatok fizetéséről van szó, míg a visszafizetésről említés se tétetik. Ilyen a járadékkölcsön.

A járadékkölcsönben az állam a legkényelmesebb adóssági formát találta fel; mert ha a kamatokat fizetni tudja, a tőke törlesztését egyik nemzedék átháríthatja a másikra.

A kölcsönkötési módozatokkal egyidejűleg az a kérdés merül fel, mikép használtatik föl a kölcsön, produktív vagy in produktív módon? E kérdésre azt jegyezzük meg, hogy a kölcsön csak akkor van közgazdaságilag indokolva, ha az oly gyümölcsözően lesz befektetve, hogy legalább a fizetendő kamatokat behozza, ellenkező esetben a kölcsön lehet védhető, de súlyos veszteség háramlik belőle az országra, mert a teher nincs arányban a nyert haszonnal. De fájdalom, Európa története azt tanúsítja, hogy az állami kölcsönök

90%-át a háboru emészti fel és legfelebb 10%-ra tehető az összeg, a mely gyümölcsöző módon lön elhelyezve. És épen e körülménynél fogva már a közgazdasági tudomány megállapítója, Smith Adám is megjegyzi, hogy alig remélhető, hogy az állami kölcsönök valaha teljesen visszafizettessenek.

Ezeknél talán még csak egy kérdés fontosabb, tudniillik, hol köttetik a kölcsön, bel- vagy külföldön-e? A belföldön kötött kölcsönt mindig előnyben kell részesítenünk a külföldi fölött. Igaz ugyan, hogy itt ismét azzal a kérdéssel állunk szemben, nem támadja-e meg a kölcsön a termelési tőkét? Nem apasztja-e az ország termelési képességét? E kérdésnek nagy jogosultsága lehetett a mult században, a midőn, a külföldi pénzpiacz zárva volt; de ma, midőn a pénz a világpiacz forgalmi tárgyát képezi, kisebb jelentőségű; mert alig hihető, hogy valamely ország a termelésnél szükséges tőkét bocsátja az állam rendelkezésére, sőt az a körülmény, hogy ha a nemzet maga képes megadni a kért kölcsönt, egyik világos jele annak, hogy a tőkében bőség van. A tapasztalás bizonyítja, hogy a gazdag országok saját piaczukon kapnak kölcsönt és nem szorulnak a külföld pénzére. Anglia és Franciaország magamagának adós. És mert magának adós, kevésbé érzi a teher súlyát, mely csakis egyes osztályokra nehezedik, míg a külföldön kötött kölcsön az egész országot bénítja.

Ép ez okoknál fogva a belföldön kötött kölcsönök — a mai körülmények között — mindig előnyben vannak a külföldiek fölött. És a mennyire elviselhető a kölcsönnek ez a neme, annyival súlyosabb a teher, mely a külföldi kölcsönökből származik. Ha a fölvetett kölcsön úgy lön értékesítve, hogy a fizetendő kamatokat behozza, ez esetben ez könnyen elviselhető; ha ellenben az in produktív költetett el, akkor az ország a külföld adózójává válik és a nemzet görnyedni fog az iga alatt, mely minden évben megfosztja jövedelme egy nagy részétől a nélkül, hogy ezért bármily ellenértékben vagy viszonzolgalatban részesülne. Ez a rendszer a nemzet elszegényedéséhez vezet. Így például hazánkban egyik legnagyobb közgazdasági baja abban rejlik, hogy évenként száz milliót meghaladó összeget fizet államadóssági kamatok törlesztésére, a melyeknek nagy része a külföldre vándorol s így e mütét által a nemzet vagyona évről-évre apasztatik. És itt megjegyezzük, hogy Magyarország 1867-ig nem ismerte az állam kölcsönöket, Andrassy Gyula gróf minisztersége alatt köttetett az első kölcsön. Akkor Andrassy gróf nagy vívmányt, nagy haladást látott abban, hogy Magyarország a világpiaczon mint önálló állam jelentkezik és a saját hitelére köt kölcsönt; máig azonban annyi jutott ki a vívmányból, hogy elmondhatjuk „adtál uram esőt, de nincs benne köszönet.”

Különben, a mily nevezetes, ép oly aggasztó jelenség, hogy az államadósságok minden országban aránytalanul szaporodtak az utolsó száz év alatt. Ha például azt tekintjük, hogy Angliának 1775-ben összesen 129 millió font adóssága volt, míg ma meghaladja a 750 millió fontot, ha számba vesszük, hogy 1789-ben egész

Európa összes állami adóssága 5 milliárd forint volt, míg ma meghaladja a 46 milliárdot, tehát száz év alatt kilencszer nagyobb lett, akkor szükségkép arra a következésre kell jutnunk, hogy vagy pihenőnek kell beállani az adósságszínálásban, vagy pedig, ha a növekedés a jövő 100 évben is ily mérvű lesz — a mi alig hihető — akkor az államtökök alig lesznek kikerülhetők.

Egyébiránt az adósságok nagy mennyisége némileg ellensúlyoztatik a kamatok redukciója által, a mit hazánkban is tapasztalhattunk az utóbbi időben, bár még csak azon a ponton se vagyunk, a hol Anglia már 1757-ben volt, mert a mint Smith Ádám följegyezi, Anglia már ekkor is csak 3—3¹/₂%-ot fizetett adósságai után.

Ezek után érdekesnek tartjuk közölni az egyes államok adósságait, melyeket Kautz az „Európai államok pénzügyi statisztikája“ című értekezésében — némi módosításunkkal — a következőkép csoportosított.

Franciaország	10500	millió	forint
Anglia	7500	«	«
Spanyolország	5000	«	«
Oroszország	4600	«	«
Olaszország	3000	«	«
Ausztria	3600	«	«
Magyarország	2000	«	«
Németország	2500	«	«
Törökország	2800	«	«
Poroszország	1000	«	«
Hollandia	900	«	«
Portugália	800	«	«
Belgium	700	«	«
Bajorország	600	»	«
Görögország	140	«	«
Svéd-Norvégia	128	«	«
Románia	240	«	«
Dánia	100	«	«

Az Egyesült Államok 4000 millió forint.

Az itt csoportosított számok előtűntetik a civilizált világ államadósságait. A ki azonban e táblázat után akarná megítélni, valamely nemzet vagyoni jólétét, könnyen csalódhatnék. A nagy adósságok még nem jelentik az elszegényedést. Gyakran olvasuk a számokat különbözőkép csoportosítva, kiszámítjuk, hogy az államadósságokból mennyi esik egy fejre, egy népre stb. stb. De a számok sokszor csalnak; mert valamint az egyesnél, úgy az államoknál is első sorban nem az a kérdés, hogy mennyi az adósság, hanem hogy mennyi a vagyon, mennyi a nemzetjövődélme? A fősúly arra helyezendő, hogy milyen az arány a nemzet vagyona, jövődélme és terhei között.

Kinek ne tűnnék fel, hogy az Egyesült-Államok az ő négy milliárd adósságával sokkal kedvezőbb helyzetben van mint Magyarország két milliárd adóssággal. Ha számba vesszük az Egyesült-Államok óriási területét, szűzföldjét, roppant iparát, kereskedelmét, óriási nemzet jövődélmét és tőkét, és szembe állítjuk ezzel hazánk területét, kezdetleges iparát, kereskedelmét és rendezetlen állam háztartását, akkor nagyon könnyen ítélnünk a felett, hogy melyik a két állam közül van jobban eladósodva, az-e a melynek négy milliárd vagy az-e, melynek két milliárd van terhére írva?

Ép ezért valamely nemzet jólétét soha se lehet adósságai alapján megítélni; a

kiindulási pont mindig a nemzetvagyon és a nemzetjövődélme. Minden lépés, mely a nemzet jövődélmét és ez által adóképeségét emeli, egyuttal könnyebbiti a terhek elviselhetését, míg megfordítva a nemzetjövődélmek csökkenése az adósságok terhét súlyosbitja.

Az államadósságok növekedésének érdekes képét nyújtja az, hogy 1789-ben az államadósságok összege volt 5000 millió forint, 1818-ban 15000 millió frt, 1847-ben 16800 millió frt míg 1883-ban a 46000 millió frtot meghaladta.

Ez értekezésünket — melyben dióhéjba szorítva ismertettük az államadósságok jelenlegi állását és a tudomány álláspontját — azzal fejezhetjük be, a mit Európának egy kiváló nemzetgazdája mondott, hogy a hitel a piramishoz hasonló, mely széles alapokon nyugszik, de minél feljebb hatolunk, annál keskenyebb lesz, míg végre teljesen elvész.

A magyar iparművészeti társulat iránt a legfelsőbb körökben is élénk az érdeklődés. Legujabban ő felsége a királyné és a trónörökös léptek tetemes összeggel a társulat tagjai közé.

Budapest épülése. Az építési kedv a fővárosban évről évre öröndetesesen fokozódik. A sugáruton most fejezik be a három utolsó palotát, s az egyetlen üres sugáruti telken is legközelebb egy díszes épület emelését kezdik meg. Ez évre építési engedélyt adtak 8 háromemeletes, 24 kétemeletes 49 emeletes és 61 földszintesház építésére. A külső területeken épülő nyári lakok és kisebb házak e statisztikába nincsenek belefoglalva.

Szeged lakosságának szorult anyagi helyzetére vet szomorú világot az ottani adóhivatal kimutatása, a mely szerint 672 oly ház van mely árverés alá fog kerülni az államkölcson hátralék miatt.

A védvamos áramlat egyre nagyobb hullámokat ver világszerte. Nem szólva Német és Franciaországról, melyeknek vám emelési tervei már rég ismeretesek, újabban az orosz kőszéntermelők kérnek védvamosot a kormánytól. — Északamerikában erősen agitálnak a divatárúk vámjának felemelése mellett, Belgiumban pedig gabna és marhavámokat indítványoznak.

SPORT.

Az új versenytérről.

Sajátságos vonása köznevelésünknek, hogy a mily gondot fordít a szellem kiképezésére, ép annyira elhanyagolja a testi erő fejlesztését. Pedig ha a miveltség egyik főbiztosítéka a nemzeti létnek és haladásnak, nem csekély sulyal bír az is, hogy a hazát ne csak művelt, de egyuttal egészséges polgárok lakják. Valamint hogy a nemzet érdeke követeli, hogy tudományát és kultúráját egyik nemzedék örökségkép átvegye előzőjétől, úgy követeli azt is, hogy az előző nemzedék testi épségét is örökölje, mely minél edzettebb és kifejlődtebb, annál erősebb és életképebb a jövő nemzedék. Már az ókor belátta, hogy egészséges lélek csakis egészséges testben

honol. Nem utalunk Spártára, a mely mind-nek föltt a testi fejlesztésre fektette a fősúlyt; de itt volt Athén, a tudomány és művészetek hazája, mely azonban fizikailag is oly erős, ügyes és bátor volt, hogy a mint a történelem följegyezte, nemcsak élni, de egyuttal meghalni is tudott a házáért.

Magyarország csakis az újabb idő óta fogadta el ez elvet és iparkodott azt az által érvényesíteni, hogy a tornát kötelező tantárggyá tette az iskolákban.

De ennél még öröndetesebb ama jelenység, a melyet a társulati működés eszközölt, és a melyre a nagy közönség figyelme is kezd kiterjedni. Igaz, hogy a sport még bölcsőjében van nálunk; hanem azért napról-napra nagyobb életjelt ad magáról, mit bizonyít az is, hogy csak magában a fővárosban számos sportegylet létezik.

Ezuttal azonban a következő egyletek érdekében szólalunk fel; ugymint:

a «Magyar Athletikai Klub» Eszterházy Mihály gróf elnökle alatt, tagjainak száma 400. Ezekon kívül alakulóban van a «Magyar Velocipéd egyesület» nem is említve a vidéki egyesületeket, melyek közül például csak a Vermes Nándor elnökle alatt működő «szabadkai vasparipa egyesület» negyvenöt taggal bír.

A budapesti vasparipa egyesület „Előre“ elnöke Türr István tábornok, tagjainak száma 180.

A „Budapesti Kerékpár egyesület“ elnöke Üchritz Zsigmond báró, tagjainak száma 150.

A mint e kimutatásból kitűnik, az elősorolt egyletek tagjainak száma meghaladja a hétszázat, tehát oly tekintélyes számban vannak, mely megérdemli a közönség figyelmét és pártolását; már annál fogva is, mert el lehet mondani, hogy oly hivatást töltenek be, a mely minden tekintetben előnyös, nemcsak magukra az egyesületekre, de sok tekintetben előnyös a nemzetre is, mert céljuk az egészséges test fentartása mellett a fizikai erő fejlesztése és ez eszmének minél szélesebb körökbeni terjesztése.

Van azonban ez egyleteknek egy közös bajuk; a mely mig egyrésztől akadályozza őket a gyorsabb haladásban, másrésztől nem teszi hozzáférhetőkké az egyleteket a nagy közönség részére. És ez a közös baj az, hogy nincs alkalmas helyük sportjaik gyakorlására és versenyek tartására.

Ha körültekintünk, tapasztaljuk, hogy hasonló egyletek a közönség által mindennütt rendkívül pártoltatnak, Prága-, Grác-, Nizza-, Páris- és általában minden nagyobb városban ez egyletek kényelemmel, mondhatni fényűzéssel berendezett gyakorló terekkel rendelkeznek és ép azért, mert gyakorló tereik minden igényt kielégítenek, egy egy verseny alkalmával ezekre menő közönség megy ki a helyszínére, a mi rendkívül alkalmas eszköz a sport megkedveltetésére!

Arról volna tehát szó, hogy nálunk itt a fővárosban is helyről kellene gondoskodni, a hol a sport sokféle neme összpontosított, úgy hogy egy-egy verseny alkalmával a nagy közönség semmi kétségbe ne legyen a hely iránt?

Ez eszme életrevaló, és alig hisszük, hogy akadna valaki, a ki ezt ne pártolná. — Igen, de az a kérdés merül fel, hol

volna fővárosunkban erre alkalmas hely.

Ha egy külön térről kívánnának gondoskodni a működő egyesületek, ez ma alig volna kivihető két okból, először: mert nincs az igényeknek teljesen megfelelő hely; másodsor: mert nincs annyi pénzerejük, hogy azt létesíteni tudják. Van azonban egy alkalmas hely Budapesten, a mely e célnak teljesen megfelelne és ez az új-lóversenyter. Az új lóversenyter oly tág, oly jól berendezett, hogy a „Lovar-egylet“ gyakorló tériül használhatóra átengedhetne egy alkalmas helyet, a nélkül, hogy ez által saját érdeküket legkevésbé is sértené vagy magának csak a legkisebb kényelmetlenséget is okozná. Hogy hol lehetne e hely, közelebb jelezni fogjuk.

E javaslatunkat pedig számos érveléssel indokolhatjuk, eltekintve attól, hogy egy nagyobb külön tér berendezését és építési költségeit ez egyesületek meg nem bírják, a főérv az, hogy a lóversenyter nemcsak hogy a sport céljának teljesen megfelel; de egyúttal szélesen ismert helyen van, a melyet a közönség már megszokott és megkedvelt és így az itt tartandó versenyeket rendkívül látogatná.

A „Lovar-egylet“ pedig nemcsak helyes, de egyúttal hazafias és dicséretre méltó dolgot mivelne, ha ez egyesületeknek egy alkalmas téren megengedné a versenyek rendezését; mert míg egy részről előmozdítaná a sportot, a mely e lovar-egyletnek úgy is egyik célja, másrésztől szolgáltatot tenne a közönségnek az által, hogy ez egyesületek versenyeit hozzáférhetőkké tenné, és alkalmat adna a közönségnek, hogy azokat látogathassa és megkedvelje.

Ismerjük ugyan a „Lovar-egyletnek“ abbeli nézetét, hogy a lóversenyter látványosságokra nem hajlandó átengedni; de itt nem látványosságról van szó, midőn az atletikai és egyéb testgyakorló egyesületek érdekében szólalunk fel, hanem szó van oly rendkívül fontos és jelentékeny sportokról, a melyeknek célja a testi erő, az ügyesség fejlesztése, szó van a sport oly nemeiről, melyeket minden ország mint a leghasznosabbak egyikét elfogadott és azt sok gondal és elismerésre méltó buzgalommal fejleszti, pártolja és terjeszteni iparkodik.

De ezenkívül lokális viszonyaink utalnak, hogy úgy mondjuk kényszerítenek rá, hogy e javaslatunkkal a lovaregyletnek forduljunk; mert bár hogy keressünk is helyet, az új-lóversenyternél alkalmasabbat az egész főváros

I. VADÁSZAT FAJDOKRA.

II. VADÁSZAT FAJDOKRA.

III. VADÁSZAT FAJDOKRA.

határában nem lehetünk; de föltéve, hogy volna is hely található, nem lenne uri közönség, a mely pedig leginkább van hivatalva a sportot pártolni, a mely szívesen menne a lóversenyterre, ott örömet nézné végig a szóban forgó egyesületek versenyeit; de ha ezek másutt rendeztetnének, elmaradna.

Ha a felhozottak mellett a lovaregylet számba veszi, hogy ez az engedély legkisebb áldozatába se kerül, és hogy ez által mégis óriási lendületet ad a sportnak, ha számba veszi továbbá, hogy a főváros közönségének mily nagy szolgálatot tenne, kedvezményt nyújtana az engedély által, mindezeket számba véve nem kétkedhetünk abban, hogy ez indítványunkat figyelmére fogja méltatni.

Mi pedig a sport, az egyesületek és a közönség érdekében felhívjuk őt, hogy javaslatunkat tárgyalja
Gr. Kreith B.

Lótenyésztés és versenyek.

Nemzetközi lókiállításunk. Az országos kiállítás alkalmából október 5-ikétől 10-ikéig egy az eddigieket terjedelmére nézve nagyban felülmuló lókiállítást fognak rendezni fővárosunkban.

A városligetnek egy erre kijelölt részében 800 ló számára lesznek istállók berendezve a kiállítók tetszés szerint boxok vagy nyílt állások alakjában. Az istállók előtt fekvő térség a lovak elővezetésére van szánva, ezt pedig bekerített ülő helyek veszik körül iv alakban. Azonkívül gondoskodva van a kiállítók érdekeiről minden tekintetben.

A vasutak a kiállítandó lovakat tetemesen leszállított áron szállítják; a kiállítási helypénz nyílt állások számára 5, a boxok számára 10 forintban van megállapítva, takarmány a legjobb minőségben olcsón és tetemes mennyiségben fog rendelkezésre állani, úgy hogy egy ló tartása mintegy 70-80 krba fog kerülni naponként. Az egészségügyi szolgálat is oly gondal lesz berendezve, hogy a lovak megbetegedésétől nincs mit tartani. A kiállítók tehát megnyugvással s nagyobb költségek nélkül küldhetik fel lovaikat.

A díjak körülbelül 2000 aranyat tesznek a kiállítási érmeiken kívül. — A jury a legkiválóbb szakértőkből áll Kozma Ferencz miniszteri tanácsos elnöke alatt. Az elmondottakból látható, hogy a kiállítás érdekes s nagyszabású lesz és megér-

demli, hogy hazai tenyésztőink felkarolják. A bejelentési határidő február végén jár le s így a bejelentők számáról, melyek már eddig is sokan vannak, még nem következtethetünk eléggé a kiállítás sikerére, mely hogy minél fényesebb legyen, már csak azért is kívánatos, mert ez alkalommal a külföld is fogalmat nyerhet hazai hazai lótenyésztésünk virágzó voltáról.

A gödöllői udvari akadályversenypályát a királyné ő felségének kívánságára megszüntetik. Sport körökben a pálya megszüntetését nagyon fájlatják és pótlásáról is gondoskodtak már, a mennyiben K.-Meyger határában egy akadályversenypályát csináltattak, a mely terjedelmére nézve a gödöllőit jóval felülmulja.

A káposztás megyei istállók már csaknem mind üresen állnak. Eszterházy Miklós gróf istállóiból a lovakat — melyek közt kiváló verseny lovak (Stronzián, Attala) is vannak — visszaszállították Tatára hol ezeket most a májusi nagy versenyekre idomítják. A megyeri czirkuszt is bezárták, melyben mindössze két játékot rendeztek. A ketreczben tartott szarvasokat legutóbb szállították el Gödingbe, hol azokat a tavaszi parforce vadászatokra fogják használni.

A fővárosi lóversenytér ügyében vegyes bizottsági tanácskozás volt az elmúlt napokban a lovaregylet és a főváros közt. A tanácskozás a körül forgott, hogy a város és lovaregysület közt fennálló szerződés értelmében ha a lóversenytér 45 évi használati ideje lejár vagy a város köztekintetelnél fogva kénytelen lesz előbb is más czélnak szentelni a lóversenytér mostani területét minő áron vegye át az egyesülettől azon területrészeket melyeket, az utóbbi vásárolt, s mennyit tegyen a beruházások fejében adandó kárpótlás. Az előbbi kérdésre nézve létrejött a meg egyezés az utóbbira nézve azonban oly differentiák vannak a két fél közt, hogy a tárgyalások egy időre megszakadtak.

A lóverseny-totalizátorok, kiket utjabban oly veszedelmeseknek kezdenek tartani némelyek, szóba kerültek a képviselőház egy ülésén az elmúlt napok vitái közben. Hermann Otto indítványt nyújtott be, hogy tiltsa el a kormány ezt az intézményt, mint hazard-játékot. Azt hisszük, hogy helyesen cselekedett a ház, midőn az indítványt elvetette, mert a totalizátor eltiltása többet ártana a nagy nemzetgazdasági fontosságú lóversenyügynek, mint a mennyit használna a közérkölciségnek.

Lóidomítás. Magyarországon a legújabb kimutatás szerint 323 ló van idomítás alatt, míg tavaly csak 305 volt, a mi a versenysport fokozatos emelkedéséről tanuskodik.

Az idei tavaszi lóversenyekről röviden megemlékeztünk mult számunkban, alább részletesen közöljük ezek versenypropozícióit:

I. nap, Vasárnap, május hó 3-án.

I. Megnyitó-verseny. Handicap 1000 frt 3éves és idősb lovak számára, melyek 3000 frt értékű versenyt még nem nyertek. Táv. 1600 meter.

II. Egyesült nemzeti-dij. 7000 frank aranyban. Magyarhoni 3éves ménék és kanczák számára. Táv. 1600 meter.

III. Kétévesek versenye. 1000 frt. 2éves

kontinentális ménék és kanczák számára, francia lovak kivételével. Táv. 950 meter.

IV. Mezei gazdák versenye. 150 frt.

V. Gátverseny. Tisztelet díj 800 forint értékben és 500 frt készpénzben. Handicap.

VI. Akadály-verseny. Államdíj 2000 frank aranyban. Belföldi és német lovak számára. Táv. 4800 meter.

II. nap. Kedd, május hó 5-én.

I. Handicap. 1000 frt. Minden ló számára, mely 3000 frt értékű versenyt még nem nyert. Táv. 1200 meter.

II. Kísérleti verseny. Államdíj 2000 frk. 3éves kontinentális ménék és kanczák számára, francia lovak kivételével. Táv. 1200 meter.

III. Asszonyságok díja. 500 db cs. kir. arany. Minden kontinentális ló számára, francia lovak kivételével. Táv. 2400 meter.

IV. Batthyány-Hunyady-díj. 200 cs. arany. Minden ló számára. Táv. 1600 meter.

V. Széchényi-díj. 100 cs. arany. Minden mén és kancza számára. Táv. 3000 meter.

VI. Akadály-verseny. Kisbéri díj 1000 forint. Táv. 4800 meter.

III. nap. Csütörtök, május hó 7-én.

I. Kétévesek versenye. 1000 frt. Minden 2éves kontinentális mén és kancza számára, francia lovak kivételével. Táv. 950 meter.

II. Hazafi-díj. 5000 frank aranyban magyarországi 3éves kanczák számára. Táv. 1600 meter.

III. Eszterházy-díj. 525 frt. Minden belföldi ló számára. Táv. 2400 meter.

IV. Államdíj. 3000 frank aranyban. 3é. kontinentális ménék és kanczák számára, francia lovak kivételével. Táv. 2000 mtr.

V. Eladó handicap. 1000 frt. Minden ló számára. Táv. 1400 meter.

VI. Gátverseny. handicap. 800 frt. Minden ló számára. Táv. 2600 meter.

IV. nap. Vasárnap, május 10-én.

I. Donna-Christine-díj. 1000 frt. 3éves és id. belföldi és németországi lovak számára. Táv. 1400 meter.

II. Kétévesek versenye. Handicap 1000 forint. Táv. 950 meter.

III. Handicap, 1000 frt. 3éves és id. lovak számára. Táv. 1600 meter.

IV. II. oszt. államdíj. 5000 frank aranyban. Minden continentalis 4éves és id. mén és kancza számára, francia lovak kivételével. Táv. 2800 meter.

V. Eladó-verseny 1000 frt. Minden kontinentális ló számára, francia lovak kivételével. Táv. 1200 meter.

VI. Eladó akadály-verseny. 1000 frt. Minden ló számára. Táv. körülbelül 4000 meter.

V. nap. Kedd, május 12-én.

I. Ritter-díj. 200 drb cs. arany, aláírások útján. A monarchiában ellett és nevelt lovak számára, heréltek kizárásával. Táv. 2800 meter.

II. Restitúció-díj. 1000 frt. 3éves és id. belföldi és német lovak számára. Táv. 1600 meter.

III. Báró Wenckheim Béla emlékversenye. 2000 frt. Minden 3éves és id. mén és kancza számára. Táv. 1600 meter.

IV. Állvány-díj. 2000 forint. Handicap minden ló számára. Táv. 2400 meter.

V. Kétévesek eladóversenye 1000 frt. Táv. 950 meter.

VI. Gátverseny. 1000 frt. Handicap. Minden ló számára. Táv. 2800 meter.

VI. nap. Csütörtök, május 14-én.

I. Kétévesek versenye. 2000 frt. Minden 2éves mén és kancza számára. Táv. 950 meter.

II. Első oszt. államdíj. 10,000 frank arany. 3éves és id. belföldi ménék és kanczák számára. Táv. 2400 meter.

III. Handicap. 2000 frt. Minden 3éves és id. ló számára. Táv. 1400 meter.

IV. Mezei gazdák versenye. 150 frt.

V. Eladó-verseny. 1000 frt. Belföldi és német lovak számára. Táv. 1600 meter.

VI. Kisbéri akadály-verseny. 1000 frt. Handicap. Táv. 5000 meter.

VII. nap. Vasárnap, május hó 17-én.

I. Nákó-díj. Kapcsolatban a báró Meskoféle ostordíjjal 50 arany és az ostor. Minden magyarhoni ló számára, mely ez alkalommal a pesti pályán nyertes nem volt. Távolság egyszer körül, 36 meterrel a nyerpont előtt kezdve (körülbelül 2437 meter.) Urlovasok.

II. Casino-Handicap 3000 frt. Minden ló számára. Táv. 2600 meter.

III. Mezei gazdák versenye. 150 frt.

IV. Kétévesek-versenye. 1000 frt. Nyeretlen vagy 2000 frtért eladó lovak számára. Táv. 950 meter.

V. Eladó-verseny. 1000 frt. 3éves és id. lovak számára. Táv. 2400 meter.

VI. Kisbéri akadály-verseny. Handicap 2000 frt. 5600 meter.

Vadászati.

Vadászat fajokra.

(Képekkel.)

A tulajdonképeni vadász-évad elmulván, a jövő hónapok legkiválóbb vadászható szárnyasai a fajok lesznek. A fajokra s különösen a siketfajdra való legérdekesebb vadászás a kakasdürgéskor való u. n. meglópásból áll.

A vadász egy pár lesgödört ásat magának, oly nagyokat, hogy benne mind magának, mind vadászkészülékének elég tágas helye lehessen. Éjfélt után letelepedünk a kész lesgödörbe, s várjuk be csendben a hajnal felé kezdődő bugyogást. A mint a kakasok lármásan dürgögni kezdenek, ha lövéssel el nem érhetnénk őket, csúszszunk ki csendesen a rejtekből s mig a kakass hangját halljuk, folyton haladhatunk előre, ha azonban ez elnémul, akkor a vadásznak mozdulatlanul, csendben kell maradnia. Így kell mindaddig közelednie, mig a fajokat lövésre nem kaphatja. Midőn a dürgő kakasokat ekkép meglepte s lövése a reggeli szürkületben történt, ugy a fán levő többi kakas ritkán reppen fel, mert a teljes erővel bugyogó kakas, úgyszólván se nem lát, se nem hall s így jó állásból egyszerre többet is löhetni. Ha a vadász több lesgödört készítettett, akkor abban választhat helyet magának, a melynek környékén legtöbb fajd tartózkodik s ilyenkor jól használhatja a ruczák meglópásánál használni szokott lesöltözetet.

A nyirfajd-vadászat annyiban különbözik a siketfajd-vadászattól, hogy az inkább egytűvé tartó nyirfajdoknak eselt vethetünk, hogy ha egy természetűen kitömött példányt alkalmas fára elhelyeztünk.

Udvari vadászatok. Tavasszal Gödingben indulnak meg a parforce vadászatok, melyre a királyné szarvasfalkáját fogják használni, mely eddig Gödöllőn volt. E vadászatokon, melyek február hóban kezdődnek meg, az udvar részéről csak ő felsége a király és Ferdinánd toskáni nagyherceg fogják a meeteket látogatni, mivel a királynénak a lovaglást még mindig orvosos tilalom ellenzi. A falkanagy szerepét Gödingben is Eszterházy Miklós gróf fogja vinni. — A Hüttelsdorf melletti császári vadaskertben Rudolf trónörökös a minap nagy vadászatot tartott sörtevadra. Kiséretében Rainer, Ferencz, Ottó, Károly, Lipót és Ferencz Salvator főherczegek Teleki gróf, számos főúri vadászvendég. Összesen 280 sörtevad került ez alkalommal terítékre.

A királyné karrier-falkáját, mivel gyöngékedése miatt még sokáig nem lovagolhat, Podmaniczky Géza bárónak ajándékozta.

Nagy körvadászatok voltak január utolsó napjaiban Vigyázó Sándor homok-szentlőrinci uradalmában. A vadásztársaság, melynek kétszáz hajtó segítkezett, egy nap alatt kétszáz nyulat ejtett el. Vendégek voltak Földváry alispán, Gajári orsz. képviselő, Roth kir. tanácsos, több fővárosi sportkedvelő és a vidékbeli földbirtokosok közül számosan.

A guti vadásztársulat január 20-án a nagy-guti erdőben tartotta meg közgyűlését sikerdús vadászattal egybekötve. Igazgatóknak Török Gábor debreczeni erdőmestert választottak meg. Másnap megkezdék a vadászatot, melynek eredményét egy nagy halom nyul képezte.

A fontainebleau-i erdőt Ephrussi a rendkívül gazdag párisi sportsman tíz évre kibérelte parforce vadászatok rendezésére, évenkénti 18000 frank bérösszegért.

Vadászó hadsereg. Oroszországban a gyalogezredek legközelebb rendszeres vadászatokra fogják betanítani. Minden ezred kap vadászterületet és vadász kutyákat. A cél az, hogy a katonaság leleményessége a terepet illetőleg képeztesse s hogy a ragadozó vadakat pusztítsák. Az utóbbi célra a Kaukasz vidéken államászó ezredek már eddig is használták.

Athletika.

A hatvanas versenybizottság által 1885. május 14-én rendezendő nemzetközi versenyek sorrendje:

I. Versenygyaloglás Budapestről Gödöllőre. Táv. 24104 meter. Díjak: elsőnek ezüst érem és tiszteletajándék, másodikként bronz érem.

II. Távgyaloglás Budapestről Gödöllőre és vissza. Táv. 48208 meter. Díjak: elsőnek ezüst érem és tisztelet ajándék, másodikként bronz érem és tisztelet ajándék.

III. Nagy velociped verseny Budapestről Gödöllőre és vissza. Táv. 48208 meter. Díjak: elsőnek ezüst érem és tiszteletajándék, másodikként bronzérem.

IV. Háromkerék verseny Gödöllőről Budapestre. Táv. 24104 meter. Díjak: elsőnek ezüst érem és tiszteletajándék, másodikként bronz érem.

Országos evező-szövetség. Mihálkovicz Tivadar kezdeményezésére, ki mindeddig buzgó tevékenységet fejtett ki egy orsz. evező-szövetség létesítése érdekében megalkulóban van ez a sokra hivatott egyesület. A napokban ugyanis értekezletet tartottak a csónakázó egyesületek küldöttei s elvben kimondták a szövetség létrejöttét egyszersmind bizottságot küldtek ki a végleges alapszabályok megállapítására s az idején nemzetközi regatta propositiónak kiírására.

A budapesti vasparipa-egyesület „Előre” sikerült kirándulást rendezett Vörösvárra Vermes Nándor kapitány vezetése alatt. Ugyanez egyesület legutóbbi választmányi ülésén elhatározta, hogy az orsz. kiállítás tartama alatt nemzetközi versenyeket fog rendezni.

A főváros városligeti jégpályáját élénken látogatta a közönség az elmúlt napokban. A jeget jól gondozzák délutánokint katonazene játszik s a pálya is tetemesen meg van nagyobbítva s mindez fokozza a közönség látogatási kedvét.

Athléta bál. A magyar athletikai klub javára február 9-én lesz az athléta bál a fővárosi vigadó termeiben. Bizottsága az előkelő sport-üző ifjúságból van összeállítva.

ÁLTALÁNOS SZEMLE.

UDVAR és ARISZTOKRACZIA.

Az udvar minden tagja most Bécsben tartózkodik. — Ő felsége a király csak egyes vadászati kirándulások alkalmával hagyja oda az osztrák fővárost. A királyné Mária Valeria főherczegnővel több napon át a gyönyörű fekvésű Miramareban tartózkodott, honnan több kirándulást tett tengeren a közel fekvő hegyek közé a rendelkezésére bocsátott gőzösön. Ő felsége egészségére igen jó hatással volt a tengeri levegő, mert a királyasz szony felüdülve tért vissza a székvárosba. Tavasszal folytatja az eddig használt gyógymódot s e végből Hollandiába fog utazni. — A trónörökös pár hosszabb külföldi utra készül. Bár a tervezett utazás változást szenved a trónörökös betegsége folytán, mivel ő fenségének nyakán egy daganat támadt, mely miatt műétet is kellett kiállania, mégis az utat e hóban megkezdik, mely kiterjed a földközi tenger partjainak nevezetesebb pontjaira is. Az utat Brüsszelen keresztül kezdik meg.

A bécsi udvari bált a múlt hó 29-én tartották meg a Hofburg pompás termeiben, melyek a bécs-társaság elitejét egyesítették magukban. Az ünnepélyen a bécsi udvar tagjain kívül több külföldi vendég és 1400 meghívott vett részt. A körülbelül fél óráig tartó cerele után számos főúri hölgyet mutattak be a királynénak ki egy ideig érdeklődéssel nézte a táncot s azután éjjel előtt visszavonult az egész udvarral.

József főherczeg és családja a múlt hó végén utazott el Alesuthról Fiuméba, hol a kies Villa Guiseppében fognak lakni.

Az első orosz udvari bált jan 22-én tartották meg valóban keleti fennnyel. A bálra mintegy kétezer meghívót küldtek szét. Ugy a czár mind a czárné több tórt táncoltak, a vacsora alatt pedig a czár régi szokás szerint nem ült, hanem sorba járt a legelőkelőbbek asztalaihoz.

Vilmos német császár az elmúlt napokban ismét

hosszabb ideig gyöngékedett, most már azonban túl van a bajon.

Henrik porosz herczeg hir szerint Afrikába fog utazni.

Károlyi Gyula gróf palotájában fényes multság volt az elmúlt hó 25-én. A magyar arisztokrácia legkiválóbb tagjai gyűltek egybe a vendégszerető fő urnak pompától ragyogó termeiben s egész hajnalig tartott a vigalom. A nemes gróf és bájos neje szül. Pálffy Geraldine grófné lekötelező szívelyeséggel fogadták a vendégeket, a kiknek sorában Koburg Fülöp herczeg és Lujza herczegnő is ott voltak. A parlament és a felsőbb birói kar is szépen volt képviselve.

Almássy Kálmán gr. és neje Angliába utaztak, hogy az az ottani parforce-vadászatokon részt vegyenek.

A bécsi arisztokrácia körében egymást érik a fényes estélyek. A sorozatot Taaffe Ede gróf miniszterelnök bálja nyitotta meg, melyen Albrecht főherczegen kívül az udvar több tagja vett részt, s mely fény és siker tekintetében addig első helyen áll az ottani főúri multságok közt. — Auerperg herczegnő termeiben is előkelő társaság találkozott, melynek fagjait részben az osztrák fővárosban tartózkodó magyar főúri családok képezték. Nagyobb táncestélyeket adtak még Schönborn grófné, Robilant gróf, a magyar udvari kancellária tagjai pedig egy sikerült pikniket rendeztek a napokban. — Ezekon kívül Hohenlohe herczeg készül a farsang végén egy nagy táncestélyt adni.

Kinsky Oktavián gróf az urakházának tagja január 21-én ülte meg Bécsben arany lakodalmát Schaffgotsch Agnes grófnő csillagkeresztes hölgygyel. Az ünnepély nagy fényvel és a bécsi arisztokrácia számos tagjainak részvételével ment végbe.

Házasság. Göncz-ruszkai Korniss Emil es. kir. kamarás február 9-én vezeti oltárhoz Grácban városkeői Zichy Ilona grófnőt özvegy gróf Zichy Hermanné csillagkeresztes és palotahölgy leányát.

Halálozások. Gróf Nyáry Simonné január 25-én elhunyt.

EGYHÁZ.

Vallásügyi vita ötven év előtt.

A mostani vallás-autonomiai vita alkalmából föllevenül előttünk egy jelenet, melynek az 1832—36-iki országgyűlés volt színhelye. Csak úgy mint ma, akkor is nagy élénkséggel folyt a vita, azzal a különbséggel, hogy a kedélyek erősebben voltak fel ingerelve, a min aligha fogunk csodálkozni, ha tudjuk azt, hogy a vallásügyi izenet nyolczszor fordult meg a főrendeknél, minden eredmény nélkül, úgy hogy mikor ezt a napirendről levették Beöthy Ödön Biharmegye nagyhirű követe, még mindig remélve a szentírás eme szavaival fejezé be a vitát: „A leányzó nem halt meg, csak alszik”. A jövő igazolta őt!

Ugyanez történt, hogy a mostani miniszterelnök édes atyja, Tisza Lajos azt a véleményt kockáztatta a vita hevében, hogy az nem lehet becsületes ember, a ki a vallását elhagyja.

Wesselényi Miklós édes anyja, Cserey Helén, a kinek hamvait nemeslelkű fia imádkozta, tudvalevőleg a katolikus hitről a protestáns hitre tért át. Wesselényi rögtön fölkereste Tisza Lajost a gyűlés után és e szavakat intézé hozzá: „Te azt mondottad a mai gyűlésen, hogy becsüle-

tes ember nem tér át más vallásra; az én boldogult anyám, a kinek hamvait imádom, áttért, s így e véleményed nyilvánítása által megsértetted szent emlékét; eljöttem hozzád elégtételt kérni, eljössz velem Zsibóra és ott sírja felett fogunk élethalálra vivni!

Mire Tisza Lajos azt válaszolá: Mindenütt vannak kivételek és ha van egy nagy és tiszteletreméltó kivétel, bizonyára az volt a te boldogult anyád, a kinek emlékét csak úgy tiszteltem, mint önmagad.

Wesselényi meglegedett e válaszszal.

A hercegprimásnál esztergomi palotájában most hetenként farsangi ebédek vannak, melyekre a város egyházi és világi előkelői hivatalosak.

A Szent-Benedek rend tagjai a husvéti ünnepek alkalmával fogják megválasztani az új főapátot a megboldogult Kruesz Krizosztom helyébe.

Dr. Schlauch Lőrincz szatmári püspök nagy beszéde, mely még mindig foglalkoztatja a közvéleményt, külön lenyomatban is megjelent.

Bonnáz Sándor csanádi püspök a városi tanácsnak 2000 fitot küldött azzal a megjegyzéssel, hogy ez összeget a jövő két évben évenként meg fogja ujítani. Ez összegből 1000 fitot a magyar szintársulat kap segélyképen.

Az irgalmas rend budapesti gyógyintézetének legújabb kimutatása e rend áldásos működéséről tesz tanúságot. — Az elmúlt évben összesen 1304 beteget ápolnak. Meghalt 196 férfi, 30 nő, főgyógyultak 1008-an.

Di Rende párisi pápai nunczius, beneventi érsek, ki egyike a legifjabb egyházi fejedelmeknek s ki két év óta képviseli a pápai kuriát a francia köztársaságnál, hír szerint bibornokká fog ki neveztetni s helyét Rampollo madridi nunczius foglalja el.

Rudiger az elhunyt linzi püspök utóda dr. Pilz Antal st.-pölteni kanonok lesz.

Halálozás. Dornay István uradalmi kormányzó s kegyes tanítórendi aranymises áldozár jan. hó 19-én Mernyén elhunyt.

HADSEREG.

A kisebb rangú tiszték és kadettek anyagi helyzetének javítása felett tanácskozott Bécsben egy katonai bizottság Szvetenay báró tábornagy elnöklété alatt. A tervezet értelmében, mely maga a hadügyminiszter kezdeményezésére készült, a kadett-tiszthelyettesek, a hadnagyok és a másodosztályú főhadnagyok, továbbá a tábori lelkészek, a katoná-orvosok és katonai hivatalnokok részülnek fizetésfelemelésben, még pedig a tiszthelyettes 500 frtot fog kapni, a hadnagy fizetését 600 frtról 720-ra, a főhadnagyét 720-ról 800 frtra fogják emelni. A hadügyminiszter ezt a tervezetet a legközelebbi költségvetésbe már fel is veszi, megvalósítása azonban a delegatióktól függ.

A tűzértség újjászervezése folytán szükségessé vált áthelyezések legközelebb végbemennek, ezek azonban nem lesznek nagyszabásúak.

Az ezred öröksége. Carcassoneban az a ritka eset történt meg, hogy egy ezred tetemes örökségre tett szert. Aymard báróné, Aymard ezredes anyja a fia vezérlete alatt álló ezrednek 200,000 franknyi összeget hagyományozott. A szerencsés örökösöknek napi parancsban adták tudtukra a tetemes hagyományt, melynek hovaforditása és mikénti felosztása felett nagyon eltérő vélemények hallhatók az irányadó felsőbb körökben.

Kinevezések. Schaffer Károly ellentengernagy a halálozás folytán megüritült tengerészeti akadémia

igazgatójává neveztetett ki, eddigi állását pedig Brudl Gusztáv sorhajóhad kapitány foglalja el.

Halálozások. Taxis Bordogena nyugalmazott altábornagy jan. 25-én elhunyt.

NEMZETI KASZINÓ.

Fényes közönség gyült össze a hatvani utcái termekben a múlt hó 25-ikén a kaszinó közgyűlésére. Az igazgatókon kívül ott voltak Apponyi Albert gróf, Trefort Ágoston, Tisza Kálmán, Széchenyi Pál gróf, Péchy Manó gróf s kívülük számosan. Az elnökség vezetésére Perczel Bélát kérték fel.

* * *

Az elmúlt év összes bevétele 105,394 frt, kiadása 103,602 frt, a pénztári maradvány tehát 1791 frt. Az 1885-ik évi előirányzat 101,100 frtot tüntet fel bevételül, kiadásul 85,100 frtot, a többlet tehát 16,000 frt, a mi arról tesz bizonyosságot, hogy az egyesület anyagilag is szilárd alapon áll — Üchtritz Zsigmond báró indítványára a közgyűlés kimondta, hogy ebből a nagy fölöslegből 3000 frtot ad versenydíjakra, a mit, tekintve az ez évre tervezett versenyek nagyszabású s kiváló jelentőségű voltát, valóban örömmel fogadhatunk. — Ezek után kisebb indítványokat intéztek el. Az operaház megnyitása folytán a nemzeti színházban az eddigi 22 szék helyett csak 10 széket, a népszínházban pedig 12 helyett 6 széket fognak bérelni.

* * *

A legnagyobb magyar emléket magához méltóan ünnepelte meg a kaszinó e hó elsején a Széchenyi-lakomán. — A nagy terem hosszú asztalai mellett hazánk legdiszesebb neveinek viselői foglaltak helyet s ez előkelő gyűlékezést feszült figyelemmel hallgatta végig Keglevich István gróf lendületes, eszmegazdag pohárköszöntőjét.

A nemes gróf beszéde ama gondolatból indul ki, hogy a nagy halott alakja immár meg van örökítve ércben, de van ennél maradandóbb kifejezése is kegyeletűnknek s ez az, ha az ő halhatatlan részét tesszük magunkévá, „felvevén szívünkbe érzelmeit, agyunkba eszméit.” Mert az ő alkotó, teremtő szellemére ma nagyobb szükség van mint birmikor volt. — A jelen napjai a munkái kell, hogy legyenek. S ebben a haladási műben fényes szerep jut a magyar nemesi osztálynak, a melynek befolyása azonban nem vagyoni, hanem szellemi és erkölcsi tulajdonságaitól függ.

E szép s a jelen helyzetet híven jellemző szavak után Károlyi István gróf, a kaszinó igazgatója a tagokért s az egyesület fennállásáért üritette poharát. Az éljenzések lecsillapodtával s a dús lakoma befejezése után kisebb csoportokra oszlott szét a társaság, melyet a vidám hangulat késő éjjelig összetartott.

* * *

Az idei Széchenyi-lakoma alkalmából Liptay Béla báró kezdeményezésére egy igen érdekes emlékalbumot készítettett a kaszinó, mely magában foglalja az eddig mondott pohár-köszöntőket. Liptay báró érdeme e becses mű összeállítása, mert ő gyűjtötte össze fáradságos kutatással a beszédeket, hogy megőrizve maradjanak az utókor számára. — Az album izléses és igen diszes kiállítású. Az egyes beszédek kezdetűit gyönyörű arabeszkok veszik körül s minden pohárköszöntőnél oda van festve a szónok címere. Az első lapon Széchenyi István gróf ülő alakja látható, kezében végrendeletével, melynek 17. pontja itt szó

szerint idézve van, s melynek ismeretes tartalma az, hogy a nagy magyar egy diszes emlék-serleget hagyományoz a nemzeti kaszinónak, azzal az óhajattal, hogy e serleg a legjobb magyar borral töltve emlékére évenként ürittessék ki. Az album bevezetését Liptay Béla báró ajánló szavai képezik. — Az első áldomást Wenckheim Béla báró mondta 1864-ben febr. 1-én, a másodikat Szentiványi Károly 1865. febr. 3-án, az 1866-iki és 68-iki felköszöntők hiányzanak. 1869-ben, 70-ben és 71-ben Károlyi György gróf üritette poharát a nagy hazafi emlékére. A kilencedik lakomán 1872-ben Szentiványi Károly, 73-ban Majláth György, 74-ben Károlyi György gróf, 75-ben és 76-ban ismét Majláth György, 77-ben Beöthy Ákos, 78-ban Apponyi Albert gróf, 76-ben Péchy Manó gróf, 80-ban Zichy Antal, 81-ben Jókai Mór, 82-ben Széchenyi Pál gróf szónokoltak. 83-ban nem volt ünnepi felköszöntő. A múlt év febr. 7-én tartott lakomán Radvánszky Béla báró mondott ünnepi áldomást.

ORSZÁGOS KASZINÓ.

Évi közgyűlését tartotta az országos kaszinó január 25-ikén. A Hungária nagy termében gyűltek össze a tagok, a kiknek tömeges megjelenése e kiváló társadalmi jelentőségű egyesület iránti élénk érdeklődésről tett bizonyosságot. Az igazgatók közül Zichy Jenő gróf és Péchy Tamás voltak jelen, Wekerle Sándor betegsége miatt nem jelenhetett meg. Az elnöki széket Ghiczy Béla altábornagy foglalta el.

* * *

Az igazgatósági és pénztárnoki jelentések arról győztek meg, hogy az ifjú egyesület az elmúlt évben anyagilag úgy, mint erkölcsileg tetemesen erősödött. Az előbbiről a pénztári eredménynek 8700 frttal való növekedése, a tagok számának 632-ről 705-re való szaporodása az utóbbiról az egyesületnek társadalmunkban kivívott elsőrangú szereplése tanuskodik. A közgyűlés méltán fogadta éljenzéssel tisztviselőinek ez örvendetes jelentését. — A választmány rendes tagjává megválasztottak: Bedő Albert, B. Niczky Lajos, Bernáth Géza, Bittó Kálmán, Bohus László, Csernovics Diodor, Dezsewffy Kálmán, dr. Doboczky Ignác, dr. Hodossy Imre, Jasth György, Kövér Kálmán, Miklós Ödön, Sárközy Aurél, Siskovics Tamás, Széchenyi Béla gróf, dr. Takács Lajos, Vértesi Ferencz, Fiáth Miklós br. Póttagok: Benke Gyula, Szemere Atilla.

* * *

Este kedélyes társasvacsora volt befejezője a közgyűlésnek; a banketten körülbelül 100 tag vett részt. A felköszöntők sorát Péchy Tamás képviselőházi elnök nyitotta meg, éltetvén Ghiczy tábornokot, ki a közgyűlésen elnökölt, a felköszöntött válaszában Zichy Jenő grófra, a tevékeny tórra emelte poharát. Majd Zichy Jenő gróf mondott általános figyelem közt hatásos beszédet s üdvözölte a fontos társadalmi misszióval bíró kaszinó tagjait. A többi felköszöntők a mind élénkebbé váló vigalom zajában veszték el, minek csak a késő éj vetett véget.

NŐVILÁG.

Farsang.

A mikor a nyilvános multságok nagyon gyakoriak és a mikor azokat mindig igen nagy közönség látogatja, akkor ennek csak két oka lehet: vagy az, hogy a jólét nagy

és általános, vagy pedig az, hogy az emberek zajos multságokban igyekeznek elfelejteni az általános nagy bajokat.

Bármilyen legyen is az oka, ki tudná azt kifürkészni; annyi bizonyos, hogy a folyó farsangon a bálók és más, nyilvános multságok csaknem kivétel nélkül, mind kiválóan sikerülnek. Hogy sok lakadalom esik-e majd a farsang utánra? Nem mernek rámondani.

Tény, hogy a mostani farsangon végbe ment bálók mind látogatottság, mint pedig fény tekintetében bátran kiállják az összehasonlítást az előző évek hasonló multságaival.

Mind előkelőség, mind pedig fény tekintetében első helyen említendő a január 7-dikén megtartott „bál az udvarnál“; már csak azért is, mert Budapesten ez volt a farsang megnyitója. Erről a multságról, a mely a budai várpalotában tartatott meg, nem emlékezünk meg bővebben, mert (mint máskor, úgy most is) osztrák főúr: Hohenlohe-Schillingsfürst herceg osztrák császári első főudvarmester rendezte, mellesével a magyar udvari méltóságokat viselő magyar főudvarmesterek. Mellékesen megjegyezzük e helyen, hogy „udvari bál“ nálunk Budapesten még nem volt.

Mária Valéria főhercegnő bálja ez idén január 12-dikén, a budai várpalotában tartatott meg, minthogy az udvar akkor esetleg itt volt.

A bájos ifju főhercegnő bálja tulajdonképpen gyermek-bál még, melyet felséges szülei azért rendeznek a felserdült, de még be nem mutatott, rövid ruhás leánykának, hogy kárpótolják azokért a multságokért, a melyekben még nem vehet részt. A multság rendszerint hat óra után kezdődik s tízig kellene tartania, de a táncz örömeinek nekihevült ifju főhercegnő kéréseire a királyi pár mindig engedélyez még fél vagy egy egész órát; természetesen csak kivételképpen, de ez a kivétel minden évben előfordul.

A meghívott tánczosnők csaknem egykorúak a vendéglátó főhercegnővel, tehát mind olyanok, a kik a nagyok multságain be nem mutatvák s még rövid ruhát hordanak; tánczosaik egészen hozzájuk illők s egy sincs közöttük, a ki tanulmányait már bevégezte volna; a ki leszolgálta katona-évet, már az idősebb közül való.

A leánykákat mamáik elhosszabbítják a várpalotába, leteszik a gyülekező teremben s tíz órakor érettek jönnek; most két éve még a tánczosok is mamáik vagy nevelőik kíséretében jöttek. Olyan fiatalok voltak, hogy szükségük volt a kíséretre.

Ez idén a főhercegnő bálján a következő tánczosnők vettek részt: Mária-Valéria főhercegnő, továbbá: József főherceg leánya: Mária-Dorottya főhercegnő, Andrássy Aladár gróf leánya: Mária, Andrássy Manó gróf leánya: Karolina, Berchtold Richárd gróf leánya: Sarolta, Károlyi Viktor gróf leányai: Georgine és Margit, Pálffy Geraldine grófnő leánya: Pauline, Nádasdy Ferencz gróf leánya: Julia, Károlyi Tibor gróf leánya: Ella, Bánffy Béla gróf leánya: Rózsa, Inkey Nándor báró leánya: Ludmilla, Széchényi Gyula gróf leánya: Lili, Batthyány László gróf leánya: Felice, Hunyady Imre gróf leánya: Mária, Zichy Nándor gróf leányai:

Livia és Marietta, Zichy Rudolf gróf leányai: Marietta és Márta, Teleki Josefina grófnő leánya: Katinka és Benitzky Ferencz államtitkár leánya: Margit.

A multságon elejétől mindvégig jelen voltak: a király, a királyné, Klotild főhercegnő és József főherceg s látható gyönyörűséggel szemlélték a mulatókat, sőt csaknem valamennyit megszólításaikkal is kitüntették. Érdekes látvány volt ezeknél a megszólításoknál az, minő kifogástalan bókkal hajtották meg magukat a megszólítottak s hogy jól fegyelmezett udvaroncok gyanánt egyik se szólott, mielőtt kérdezték volna.

A jogász-bál január 15-dikén zajlott le a vigadó termeiben. Lady patronesse Szapáry Géza grófnő volt s az első négyest 120 pár tánczolta.

Az orvos-bált január 17-dikén ugyancsak a vigadóban tartották meg. Lady patronesse Sennyey Pál báróné volt s a négyeseket 80—100 pár járta.

A honvéd-bál, melynek most két éve kicsiny volt a vigadó két terme is, ez idén nem igen volt népes. Az első négyesre csak 46 pár jelentkezett. A lady patronesse tisztét Fejérváry Géza báróné töltötte be s a bálon megjelent József főherceg s Koburg-Koháry herceg és neje is, a mi a bál előkelőségét nagyban emelte.

A január 24-dikén megtartott technikus bálon Tolnay Lajosné volt a lady patronesse s a négyeseket 70—80 pár tánczolta.

A pest-megyei-bál január 28-dikán élénkítette meg a vigadó termeit. Ennek a bálnak fátuma, hogy minden évben kicsi neki a hely, a hol megtartják, mint nagy Sándornak Macedonia. Legelőször a megyeház terme bizonyult szűknek e bál díszes közönsége részére; majd az „Európa“ fogadó terme még szűkebbnek s most a vigadó két terme is kicsi már a befogadására.

Az elite-multságok sorában megemlítjük még a következőket;

Andrássy Manó gróf január 9-dikén, Lopresti báróné január 21-dikén, Koburg-Koháry Fülöp herceg január 23-dikén, Károlyi Gyula gróf pedig január 25-dikén fogadták vendégszerető házaiknál a főuri világ tagjait.

Az «urak bálja», a mit a nemzeti kaszinónak ifjabb tagjai rendeznek, többször ismétlődött a mánások multságainak ősi fészkeben, az „Európa“ fogadó gyönyörű termében. Közönsége nem nagy, a négyeseket rendszerint 24—30 pár járja; de a kik ott vannak, entre eux érzik magukat s annál fesztelenebbül mulatnak. Ezekre a bálókra gyakran eljön Koburg-Koháry Fülöp herceg és neje is, és ha ott vannak, tánczolnak is.

A tisztí kaszinó estélyei (a Károly-kaszárnya nagytermében), szintén gyakrabban ismétlődő multságok; ezek közönsége állandó, de mindig igen nagy.

Vége az írók és művészek társasága által rendezett szombati estélyek azok, a melyek csaknem valamennyi budapesti multságok között a legkedélyesebbek. Vacsora a szombati multság bevezetése, rögtönzött hangverseny a folytatása és reggelig tartó táncz a vége.

A nők ruháinak kiállítása tekintetében

a farsangi divat legjobban megközelíti a XV. Lajos korabeli ízlést, még némely tulhajtásában is.

Ols.

A vivás és a párisi nők. D'Avray grófné a következőket írja a nők vivásáról: A vivás mindenestül nagyon egészséges mozgás, mely hozzájárul az egészség fenntartásához és helyreállításához. Párisban az előkelő hölgyek legnagyobb része rajong a vivásért és teljes joggal. A szabad levegő élvezete, a gyakori séta Párisban a főrangú hölgyek legnagyobb részétől megvan tagadva. Egyedül a vivás pótolhatja ezt. Az olyan nők, kik ezt rendszeren gyakorolják, nem félhetnek fejfátástól, szédüléstől, álmatlanságtól stb-től. Az elhízástól sem kell rettegniük. 50 éves korukig karcuk, nyulánkak fognak maradni. Továbbá az idegrendszer csillapítására és az elme egyensúlyának helyreállítására minden bizonynyal legjobb a vivás. A legvonzóbb látványok egyike két egyenlően erős fiatal asszonyt vívni látni, a mint kipurult arcczal kecsesen hajlong, hátra szökik, ezután egyszerre előront a támadásra; az arcz rózsás, a lélegzet szakadozott, erősnek, büszkének, boldognak érzi magát. Nincs igaza annak, ki nevetségeseznek és különczöknek találja a vivó nőket. (Herk.)

Erre nézve a mi szerény véleményünk az, hogy a kardforgató hölgy olyan szép látvány, mint midőn egy természetes férfi kecsesen kezeli a himző, avagy horgoló tűt vagy a főzőkanalat. (Szerk.)

Hölgyek klubja. A fővárosban pár rappal ezelőtt egy szép czéllal bíró női klub alakult meg előkelő hölgyekből «modern szalon» czim alatt. Ez az egyesület a nők jogainak védelmére Párisban alakult liga mintájára van szervezve, csak hogy szűkebb körben. Főfeladata: a család viszhódítása a nők számára. Mi ugyan még nem vagyunk azon a ponton, hogy a családi élet újjáélesztésére szükség volna, mert a legtöbb magyar házi tűzhelynek még mindig megvannak a maga régi, s a modern levegőtől meg nem rontott szeretetreméltó vonásai. S így sokkal inkább érhető az ujonnan alakult női egyesületnek az a második czélja, hogy oly előkelő származású nőknek, kik támasz nélkül állnak, tisztességes megélhetési módot nyujtson.

Az új klub lapot is fog indítani, melynek kiadója egy tehetős vidéki birtokos, szerkesztője pedig egy tehetséges iróársunk.

Párisban az elmúlt napokban közbeszéd tárgyát képezte Avaray grófné valóban szép tette. A szép ifju grófné a Szajna partján sétált csekély távolban kocsijától követve. Egyszerre csak egy koldus áll eléje könyörgő hangon alamizsnát kérve. A koldusnak azonban oly gyanus külseje volt, hogy a grófné felelet nélkül meggyorsította lépkeit, de a férfi nyomon követte. — „Asszonyom, ha nem segít megölöm magamat,“ szólalt meg ismét, de Avaray grófné hallgatva sietett tovább — egyszerre csak locsanást és egy kiáltást hall maga mellett — a koldus csakugyan bele vetette magát a Szajnába. A fiatal grófnő hirtelen ledobja kalapját, köpenyét s utána veti magát a szerencsétlennek a jéghideg vízbe. — Meg is mentette. Gazdagon megajándékozta a koldust s kocsijába ülve haza vágatott. A tetiben a legnemesebb vonás az, hogy napokig nem tudták, ki az eset hősnője, mert a grófnő senkinek sem szólt egy szót sem, csakis egy szemtanu személy leírása folytán tudták meg, hogy ő követte el ezt az emberbaráti s mondhatni vakmerő tettet.

Ismét kísért a krinolin. A napokban volt az első bál a berlini udvarnál. A hölgyek lehetőleg egyszerű

öltözékekben jelentek meg, a fiatal lányok valamennyien világos színű túllruhákban, a fehéret kivéve, mert az a porosz ünnepeiségeknél a családi gyászt jelenti. A legnagyobb föltűnést az a körülmény keltette, hogy Viktória hercegnő, Frigyes hohenzollerni herceg neje és még több előkelő hölgy krinolinban jelent meg a mulatságon. Mégis csak jó, hogy divat tekintetében nem szokás Berlint utánozni.

IRODALOM.

Vas Gereben hamvai már hazai földben nyugosznak.

Mult hó 25-én helyezték sirba a kerepesi úti temetőben. A kegyeletes ünnepély a derék író emlékéhez méltó módon folyt le s a nagyszámu küldöttségek s a közönség tömeges részvétele bizonyítja, hogy az annyi év óta külföldön pihent hamvak iránt a kegyelet nem csökkent.

Az ünnepélyen a népszínház énekkara gyászhimnuszt énekelt, Vadnay Károly pedig emelkedett hangú emlékbeszédet mondott. — Halálának évfordulóján pedig, mult hó 26-án gyászmisét tartottak, melyen szintén számos küldöttség s az elhunytak rokonai vettek részt.

Ausztria-Magyarország írásban és képekben. E nagyszabásu mű első kötete tárgyában a napokban bizalmas tanácskozás volt az akadémiában. Az első kötet aránylag rövid történeti vázlatokat fog tartalmazni. Ezeket Jókai Mór fogja megírni, illetőleg szerkeszteni; az anyagot, vagy az egyes részleteket kiváló írók fogják szolgáltatni. Az értekezletet Jókai hívta össze. Jelen voltak: Salamon Ferencz, Pesty Frigyes, Pauler Gyula, Kápolnay ezredes, Nagy Miklós, Kerkápoly Károly, Pulszky Ferencz, Fraknói Vilmos, Eötvös Károly és Szilágyi Sándor.

Szép írói honorárium. A „Figaro“ jelentése szerint Daudet Alfonz regényét, melyen most dolgozik, egy amerikai Barnum 160.000 frankon vásárolta meg. A regény hőse egy „Svájcz Tartarin“ tehát egy henczegő és ábrándos szájhős lesz, s a könyv nem tárczalakban, hanem egyszerre a világ minden nyelvén fog megjelenni.

About Edmond meghalt. A kitűnő francia publicista, a párisi republikánus sajtó egyik legtekintélyesebb munkása, hírneves regényíró, About Edmond, mint a Párisból érkezett tudósítások jelentik, meghalt. About 1828. február 14-én született Dienzeken. Fényes iskolai pályája végeztével az „Ecole Normale“-ba lépett, majd 1851-ben az atheni francia iskolához került. Huzamosabb ideig tartózkodott Görögországban s 1855-ben közzétette a „Grèce Contemporaine“-t, melyben sok szellemmel és élesen bírálta az új görög királyság viszonyait. E munkája alapítá meg hírnevét. A „Revue des deux Mondes“ közölte „Tolla“ című regényét, a „Theatre Français“ sietett színpadrahozni „Guillery“ című színművét, mely azonban megbukott. Mindkettőt megtámadták, s „Tollát“ plagiumnak nyilvánították. About beállt a „Figaro“-hoz munkatársnak s álnév alatt kamatostól visszafizette a támadásokat. Olaszországban tett körutazása után kiadott röpiratával, melyben a pápa világi uralma ellen írt, sok ellenséget szerzett magának. A német-francia háboru alatt harcztéri tudósító volt s utána a köztársasági párthoz csatlakozott és megalapítá ennek egyik kiválóan katonai közlönyét a „XIX. Siécle“-t, a melyben Sarcey, Bigot és Fouquierrel kezett fogva, heves polemikát folytatott a klerikális és monarchikus lapok ellen. 1872 vége táján About Elzászba ment; ott Saverneben elfogták és felségsértés, a német császárság megsértése miatt, bűnperbe fogták, de utóbb mint francia alattvalót szabadlábra

helyezték. Művei közül több regényét, mint „A fellah“, „Egy fiatal ember regénye“ stb. lefordították magyarra. A francia nemzet egyik nagy emberét veszté el benne.

SZÍNHÁZ.

Az operaház és nemzeti színház igazgatósága a napokban elhatározta, hogy ebben az évben tekintettel az országos kiállításra, nem tart szünetet, hanem a nyári hónapok alatt is a mostani beosztás szerint esetleg mindennap is előadást tart s ezért az előadó- és segédzsemet a megfelelő külön díjazásban fogja részesíteni.

A nemzeti színháznak legutóbbi eredeti újdonsága Berczik Árpád „Protekczió“ című sikerült színműve. A darab személyeiben és cselekvényeiben a mai Csiky-félének nevezhető irány felé hajlik, a mennyiben alakjai mai társadalmunkból vannak véve s a sikerült darabban nem egy ismerősére ismer a néző. Remélhetőleg sokáig fogja még uralni a repertoirt.

A népszínházban a mult hó végén zajos sikerrel ujtották meg „A két savoyard leány“ című régi népies színművet. A darab gazdag a romantikus jelenetekben és tarka képekben. Hegyi Aranka szép költői vorásokkal ruházta fel a pásztorleány alakját, Pámai Ilka pajzán jó kedvével s tréfáival tette elevenné az előadást. — A darabot sűrűn ismételik.

A várszínházban legutóbb „A hevesvértek“ című óasz színmű került színre Óváry Lipót fordításában mérsékelt számu közönség előtt. A darab teljesen megfelel címének; az emberek tulatesznek egymáson a heveskedésben és indulatosságban a darab azonban sincs hiájával egy két hatásos jelenetnek, melyeket a főszereplők eléggé ki is aknáztak. Balogh Etel k. a. (Lolo) a kis sánta pupos fiu szerepét annyi kedvességgel, szeretetreméltósággal és szende naivsággal ruházta fel, hogy a közönséget még nyílt jelenetekben is zajos tapsokra ragadta. Szirmai és Makó a két főheveskedő derekasan kitett magáért és heves vérük pezsgését talán lecsillapították a hálás közönség tapsai, Benedekné asszony és Beödy kedvezően egészítették ki az összjátékot.

Turolla Emma a neki szerződészerűleg biztosított egy havi szabadságidőről lemondván, június hó végeig fog a magy. kir. operaházban vendégszerepelni. Az igazgatóság Turolla kisasszonynyal egy újabb, 1885. szept. 1-től kezdődő és 9 óra terjedő szerződést kötött, melyet mindkét fél a napokban irt alá.

Erkel Ferencz „Szent István“ című operájából úgy a magán, mint a karpróbák javában folynak, úgy hogy a darab már a jövő hó végén színre kerülhetne. Az igazgatóság azonban tekintettel arra, hogy a jelenlegi darabok különösen Turolla k. a. vendégszereplése mellett a közönségre elég vonzerőt gyakorolnak, azzal a tervvel foglalkozik, hogy a darab első előadását a kiállítás megnyitásának idejére, május hó elejére halasztssa, hogy így a fővárosba ránduló vidéki és külföldi közönségnek alkalma legyen mindjárt egy új eredeti magyar operával megismerkedni s egyuttal az mint kiállítási darab állandóan szerepeljen a műsoron.

Jókai Mór a minapában Bécsben időzött. Ez alkalommal végkép elhatározta, hogy a Jókai-Strausz-féle operette „A cigánybáró“, a wieden színházban kerül színre. Strausz a kompoziczióval készen van s csak a hangszerelés van hátra. A jövő szezón elején fényes kosztümökkel és dekorációkkal, látványos csoportokkal kerül színre. Az „Arany ember“-t február végén adja elő ugyan csak a wieden színház.

MŰVÉSZET.

HUSZÁR ADOLF. †

1843—1885.

A legkitűnőbb magyar szobrász, kinek nevét fővárosunk köztereit ékesítő művei hirdetik, a dicsőség útján rohamosan baladó művész, ki külföldön is tiszteletet szerzett vésőjével a magyar névnek — nincs többé!

Huszár Adolf Besztercebányán született 1843 ban hova családja Erdélyből szakadt. Gyermekkorát szerény anyagi viszonyok közt töltötte s legelőször a rohiczi vashámozban nyert foglatkozást Vágya azonban a magasabb művészet felé vonta. — 17 éves korában feljutott Bécsbe a hol bejutott Fernkon híres szobrász műtermébe. Ez időtől fogva mélyen tanulmányozta művészetének tudományos oldalát is s később több bécsi művésznél dolgozott.

Első művészi diadalát az Eötvös szobor pályázatánál aratta, midőn elnyerte az első 4000 frnknyi díjat. Ez időtől fogva rohamosan fejlődött művészete. Lakhelyét Budapestre tette át s a városligetben állította fel műtermét. Itt alkotta meg az Eötvös, Petőfi-és Bem szobrokat, ezek az ő halhatatlan utódai. — Majd nemsokára Deák szobor és az aradi vértanúk emléksobrának kivitelével bízták meg, melyeknél szintén elnyerte az első díjat. Szűk lett a kis városligeti épület s helyébe egyemeletes nagyszerű műtermet emeltetett. Ebben készíté el a Deák szobrot, melynek két mellék alakja azonban a nagy művész utolsó simítása nélkül maradt hátra. Nagyjaink közül számosnak készítette el mellsobrát így Izsó Miklósét, Csepreghyét, Toldi Ferenczét stb.

Ily fáradhatlan munkásság közepett hullott ki kezeiből a véső s elbukott az uton, melyen már eddig is oly szép diadalokat hagyott maga után s melyen ki tudja még mennyire haladhatott volna?

Főhercegi műterem. Mig József főherceg és családja Fiumében időznek, addig a főhercegi kastély egyik részét műteremmé alakítják Mária Dóra főhercegnő számára, ki itt fogja rendszeresen gyakorolni kedvencz foglalkozását, a festészetet, a melyben tehetségének és haladásának már oly számos jelét adta. Az átalakítások, valamint a műterem berendezésére vonatkozó építészeti vázlatok elkészítését egy budapesti építészre bízták.

A műcsarnokból. Gíronnak nagyszabásu festménye, „A két nővér“ s a műcsarnokban jelenleg látható többi képek már csak szerdáig, f. hó 11-ig maradnak kiállítva. Ez után Matejkónak remek történeti festményét „Brandenburgi Albert meghódolását I. Zsigmond lengyel király előtt“ fogják kiállítani, mely még Munkácsynak legutóbb kiállítva volt remekművénel is jóval nagyobb. A kép a krakkói lengyel muzeum tulajdona s hozzánk Prágából érkezik.

Zichy Mihály művei annyira szét vannak szórva a műgyűjteményekben, hogy azoknak eredetiben való megtekintése nagy fáradság mellett is alig lehetséges. E képekről, melyek száma meghaladja a 100-at a művész orosz kiadója sikerült fényképmásolatokat készített. Műárusi köreink most azon fáradoznak, hogy e nagyérdemű kollekcziót a magyar közönség számára is hozzáférhetővé tegyék.

Festészeti tanfolyam nők számára. A m. kir. mintarajziskolában pár év óta mindig volt egy tanfolyam, melyben a nők rajzolni és festeni tanulhattak. E tanfolyamot azonban részint a megfelelő helyiség hiánya, részint az intézet szervezete miatt kibővíteni nem lehetett. De miután erre a nők esztétikai és műipari kiképzése szempontjából föltétlenül szükség van, az igazgatóság úgy oldja meg e feladatot, hogy e női festészeti tanfolyamot az iparművészeti iskola dekoratív-festészeti szakosztályába helyezi át. Ez osztályt úgy rendezik majd be, hogy a műipari szakmára készülő nők a virág, selyem, fa, szövet és akvarell-festészetben teljes és alapos kiképzést nyerhessenek.

Lotz Károly megünnepelese. Kiváló művésziünk operaházi mennyezet-freskójának nagy sikere arra indítá fővárosi művészeinket, hogy ez alkalomból Lotz tiszteletére nagyobb szerűl ünnepet rendezzenek. E célból bizottság is alakult a múlt év végén, mely meg is állapította az ünnep részleteit. A végleges időpontot a jövő héten tartandó bizottsági ülésen állapítják meg.

EGYESÜLETEK.

Az orsz. dalár egyesület január 25-én rendkívüli közgyűlést tartott, melyre 61 tagedyesület közül

44 küldött teljhatalmú képviselőt. — Több, az egyesület beléletéhez tartozó ügy elintézése után kimondták, hogy azon terv, mely szerint az orsz. kiállítás tartama alatt Budapesten orsz. dalárünnep rendeztetnék, az idő rövidsége miatt ki nem vihető. —

A magyar írók segélyegylete a múlt év második felében anyagilag igen szépen gyarapodott. Hagyományokból bejött 1435 frt, befizetett alapítványokból 400 frt, adományokból 21 frt s 30 arany. Segélyzések: Rendes fél évi segély összege 51 félnek 4850 frt. Rendkívüli segély tiz félnek 530 frt. Temetési költségek 205 frt. Összesen 5575 frt. — Az ifju egyesület áldásos működéséről e számok tesznek legfényesebb bizonyítékot.

A Kisfaludy társaság f. hó 4-én délután 5 órakor Gyulai Pál elnöklete alatt zárt ülést tartott, melyen két rendes tag helyét betöltötték. Összesen beadatott 22 szavazat. Ebből Abrányi Emire 17, és dr. Ponori Thewrewk Emilre szintén 17 szavazat eset, szótöbbséggel tehát rendes taggá választottak. Ezután a pályaművek kerültek napirendre. A Lukács Krisztina fele vig eposzra kiirt pályázatra 10 pályázó jelentkezett, de miután egyik sem felel meg a pályázat feltételeinek, a díj nem adatik ki. A Zizska-féle 200 arany frankos, egy szónoki műre kiirt pályázatra beérkezett művek közül az „Emlékbeszéd egy elhalt ifju felett“ című mű nyerte el a díjat. A «színezet történetére» kiirt pályá-

zatra beérkezett két mű, mindkettő azonban kiegészítést, és részleges átdolgozást igényel. A díj kiadása nem ajánlatott, hanem e két mű szerzője közt újabb pályázat nyittatót. A f. hó 8-án tartandó közgyűlés programja következő: Elnöki megnyitó, titkári jelentés, Vadnay Károly „Örök láng“ című novella, Szász Károly „Egy percnyi csönd“ című vers és Keleti Gusztáv „Monumentális festészet“ értekezései.

A magyarhoni földtani társulat f. hó 4-én d. u. 5 órakor tartotta meg ez évi közgyűlését az akadémia földszinti termében. Dr. Szabó József elnöki megnyitójában felölelte a múlt évnek összes a geologia körébe vágó jelenségeit. Megemlíti, hogy a társulat tagjai közül néhányan a társulat keretén kívül is nevezetes munkákat adtak ki. Az elnöki megnyitó után dr. Pethő terjesztette elő titkári jelentését, mely szerint a múlt közgyűlés óta a társulat 7 szakülést tartott. A társulat közlönye 28 iven jelent meg 26 iv melléklettel, úgy, hogy a tagok 64 ivnyi kiadványokban részesültek, a melyekhez 14 könyomatu tábla volt csatolva. A tagok száma 52-vel szaporodott s a társulatnak jelenleg 27 alapító és 362 rendes tagja van. A társulat alaptőkéje 1600 frttal növekedett. A múlt évi bevétel 4023 frt, a kiadás 3724 frt.

Kiadótulajdonos: Gr. Kreith Béla.

A magyar intelligencia tagjaihoz!

A Szemlé-t kizárólag a legelőkelőbb magyar uri osztály, szóval a szellemi, születési és vagyoni arisztokrácia számára szerkesztjük.

Társadalmi és irodalmi közleményeink érdekességét azzal növeljük, hogy mindeme, valamint sport közleményeinket is a legelőkelőbb osztály tagjainak tollából adjuk.

Gazdasági rovatunkban pedig kizárólag olyan közleményeket, nagyobb szabásu vállalatterveket, eszméket és hasznos apróbb ismertetésekét adunk, melyek a nagybirtokosokat érdekelhetik.

Általános szemle című rovatunkban iparkodunk ugyancsak kizárólag a legelőkelőbb uri közönséget érdeklő eseményeket közölni. Szóval elkövetünk mindent arra, hogy a Szemle időszerű érdekes dolgokat közöljön, és hogy e lap ne legyen fölösleges, hanem nagy hézagot pótló olvasmány.

A Szemle a nemzeti önállóság, az ősi erkölcsök, a hazafiui erények előmozdításának hirdetője kíván lenni. E célok elérhetésének előmozdítását az igen tisztelt olvasók intelligensebb részétől várjuk, fölkérjük tehát a hazafiasan gondolkodó előkelőbb közönséget, hogy lapunkat s e törekvéseinket támogassák.

A mai szám megjelenéséig irtak a Szemlébe:

Alapi Salamon Tódor, — Balázs Sándor, — Barcsay J., — Bárczay N., — Beniczky Gy., — gróf Bethlen N., — Buda Ádám, — Chernel István, — főt. Dvorzsák János, — gróf Eszterházy Pál, — Dr. Farkas Mihály, — Hanvay Zoltán, — Kállay A., — báró Kemény Béla, — Kende Zsigmond, — Dr. Koroda Pál, gróf Kreith Béla (főszerkesztő), — Lakatos Károly, — gróf Majláth K., — gróf Migazzy Vilmos, — Majthényi L., — Mikszáth Kálmán, — báró Nyáry Gyula, — Orczy Gyula, — Forzsol Kálmán, — dr. Frém József, — Reviczky Gyula, — Szentiványi E., — l. if. gróf Teleki Sándor, — Vajda János, — ifj. báró Vay Miklós, — gróf Vay A., — gróf Zay Miklós, — gróf Zichy Imre stb. stb.

A Szemlében nagy sulyt fektetünk **Nővilág** című rovatunkra, melyben nemcsak divat, mulatság stb., de hölgyeinket érdeklő más dolgokat is fogunk közölni. Reméljük, hogy országunk legelőkelőbb hölgyközönsége is megteend egyet-mást lapunk terjesztése körül.

Gróf KREITH BÉLA és Gróf ZICHY IMRE.
szerkesztők és kiadók.

Budapest, lövész-utca 5. szám.